

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นการศึกษาถึงวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง รูปแบบองค์กรประชาท้องถิ่น เพื่อการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ที่จะนำมาใช้ประกอบการวิเคราะห์ โดยมีวรรณกรรมที่ทบทวนประกอบด้วย แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังนี้

- 1) แนวคิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม
- 2) องค์กรคุ้มครองสิ่งแวดล้อม
- 3) กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม

เมื่อกล่าวถึงสิ่งแวดล้อมในความหมายที่เป็นที่รับรู้ของคนทั่วไปก็จะให้ความหมายอธิบายถึงสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตที่อยู่รอบ ๆ ตัวมนุษย์ เพราะมนุษย์กำหนดตนเองเป็นศูนย์กลางของสรรพสิ่งมนุษย์จึงเป็นผู้สร้าง ใช้ ทำลาย ปกป้อง และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ แนวความคิดเช่นนี้เป็นแนวความคิดที่เรียกว่า “มนุษย์เป็นศูนย์กลาง (Anthropocentric)” ซึ่งแนวความคิดนี้เป็นแนวความคิดด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมที่หยั่งรากในระบบการศึกษาและวิทยาการทุกด้าน ตลอดจนมีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของโลกและประเทศ สะท้อนออกมาในการจัดการตามนโยบายของรัฐ และกฎหมายที่กำหนดพันธะหน้าที่ระหว่างรัฐกับประชาชน ในส่วนของประเทศไทยก็เช่นกันก็ได้รับอิทธิพลของแนวความคิดการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลางอยู่ในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของรัฐและระบบกฎหมายทางด้านสิ่งแวดล้อมที่กำหนดอำนาจหน้าที่ดำเนินการแก่รัฐ และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนทางด้านสิ่งแวดล้อมด้วย

ส่งผลให้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 อันเป็นกฎหมายสิ่งแวดล้อมหลักของประเทศนิยามให้ความหมายของสิ่งแวดล้อมว่า “สิ่งต่าง ๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพและชีวภาพที่อยู่รอบตัวมนุษย์ซึ่งเกิดขึ้น โดยธรรมชาติและสิ่งทีมนุษย์ได้ทำขึ้น” และคำว่าคุณภาพสิ่งแวดล้อมหมายความว่า “คุณภาพของธรรมชาติ อันได้แก่ สัตว์ พืช และทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ และสิ่งทีมนุษย์ได้ทำขึ้น ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพของ

ประชาชนและความสมบูรณ์สืบไปของมนุษยชาติ” ฉะนั้น ในการศึกษาทบทวนวรรณกรรมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยนั้น จึงเป็นการศึกษาทบทวนถึงทฤษฎี หลักการ และแนวคิดดังต่อไปนี้

1.1 ทฤษฎีสติธิในสิ่งแวดล้อม

สิทธิในสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิทธิที่จะได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ที่สะอาด ปราศจากมลพิษ และมีทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพให้ได้ใช้ประโยชน์อย่างพอเพียงแก่ความจำเป็นในการดำรงชีวิต ดังนั้น สิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดีนี้จะต้องได้รับการยืนยันในสิทธินี้ด้วยการบัญญัติไว้ในกฎหมาย ซึ่งสิทธิในสิ่งแวดล้อม (Environmental Right) มีหลักเกณฑ์สำคัญว่าการใช้ชีวิตของมนุษย์จำเป็นที่จะต้องอาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีปราศจากมลพิษ มนุษย์และบุคคลแต่ละคนเป็นผู้ทรงสิทธิที่จะสงวนรักษาและควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อความสุขสบายของตนเองเมื่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย เนื่องจากมลพิษหรือการทำลายทรัพยากรธรรมชาติก็สามารถบังคับตามวัตถุประสงค์ได้โดยไม่ต้องคำนึงว่าได้เกิดความเสียหายหรือภัยอันตรายขึ้นกับชีวิตทรัพย์สิน และสุขภาพ อนามัยของผู้นั้นมากนักน้อยเพียงใด (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, 2545, หน้า 62) สิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์ อัตราการเกิดประชากรของโลก มีแนวโน้มสูงอัตราการมีอายุมากขึ้นอัตราการตายลดลงขณะเดียวกันประชาชนยังคงต้องการคุณภาพชีวิตที่ดี มีสังคมที่อุดมสมบูรณ์มั่งคั่ง (Prosperity) ต้องการที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นและต้องการคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเช่นกัน (ภัทรศักดิ์ วรรณแสง, 2555, หน้า 2) โดยที่สิ่งแวดล้อมเป็นของทุก ๆ คน ซึ่งหมายความว่า โดยทฤษฎีแล้วทุกคนจะกล่าวอ้างความเป็นเจ้าของเพื่อจะได้ใช้ประโยชน์หวงกันและจะได้พิทักษ์มิให้ผู้อื่นมาทำลายลงไปได้ ดังนั้น จึงก่อให้เกิดแนวความคิดในเรื่องสิทธิในสิ่งแวดล้อมขึ้นซึ่งแนวความคิดเรื่องสิทธิในสิ่งแวดล้อมนั้นไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัดว่าเกิดขึ้นเมื่อใด แต่เหตุที่ทำให้แนวความคิดนี้แพร่หลายออกไปก็เพราะเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาทำลายความสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของโลกจนถึงขั้นวิกฤติ ทำให้มนุษย์เกิดความรู้สึกหวั่นวิตกและกลัวว่าสิ่งแวดล้อมอาจจะถูกทำลายหมดสิ้นไปได้ จึงเกิดความรักและหวงแหนในสิ่งแวดล้อมเพื่อที่จะให้สิ่งแวดล้อมคงอยู่กับโลกได้นาน ๆ จึงเป็นที่มาของแนวความคิดว่าสิ่งแวดล้อมน่าจะเป็นสมบัติของทุกคนมิใช่ของคนใดคนหนึ่งแต่เพียงผู้เดียว (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, 2542, หน้า 34-35) ซึ่งสิทธิในสิ่งแวดล้อมนี้ได้รับการรับรองและยืนยันในรัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่น กล่าวคือ สิทธิในสิ่งแวดล้อมได้มีการพัฒนามาจากสิทธิที่จะได้รับแสงตะวัน (Right to Sunshine) ปัญหานี้เกิดขึ้นเมื่อมีการก่อสร้างตึกสูง ๆ บดบังทางเข้าของแสงสว่างจากดวงอาทิตย์ในคิระระหว่างมิตามูระและชูซูกิ (Mitamura V. Suzuki) (Julian Gresser, Koichiro Fujikura and Akio Morishima, 1981, pp. 135-141) ในคดีนี้ศาลฎีกาของญี่ปุ่นใน ปี ค.ศ. 1972 โจทก์ได้ฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายจากจำเลยซึ่งเป็นเพื่อนบ้าน

และได้ต่อเติมอาคารของตนเกินจากขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติ ตัวอาคารของจำเลยได้บดบังแสงสว่างจากดวงอาทิตย์และทำให้เป็นอุปสรรคต่อการระบายอากาศของบ้าน โจทก์ โจทก์จึงฟ้องเรียกค่าเสียหายที่ครอบครัวของตนต้องทนทุกข์ทรมานเป็นเงิน 1,000,000 เยน ศาลจังหวัดโตเกียวยกฟ้องโจทก์ แต่ศาลอุทธรณ์โตเกียวพิพากษากลับ จำเลยอุทธรณ์ ศาลฎีกาของญี่ปุ่นได้พิพากษาขึ้น โดยการเทียบเคียงกับหลักกฎหมายเรื่องการก่อความเดือดร้อนรำคาญอันเกี่ยวเนื่องมาจากควัน เสียง หรือกลิ่น แม้แนววินิจฉัยคดีของศาลในขณะนั้นจะไม่ยอมรับสิทธิที่จะได้รับแสงตะวันของโจทก์ว่าเป็นสิทธิทางกฎหมายประการหนึ่งและมีได้ถือว่าอากาศและแสงสว่างจากดวงอาทิตย์มีความจำเป็นต่อการใช้ชีวิตประจำวันและให้ความสะดวกสบายในความเป็นอยู่ และการดำรงชีวิตจึงต้องมีการคุ้มครองทางกฎหมายเพราะขณะที่เกิดคดีนี้ขึ้นศาลฎีกาของญี่ปุ่นยังไม่เคยวางบรรทัดฐานไว้ด้วยเหตุนี้ศาลฎีกาของญี่ปุ่นจึงได้พิพากษาโดยอาศัยหลักทฤษฎีกฎหมายการใช้สิทธิโดยมิชอบ (Julian Gresser, Koichiro Fujikura and Akio Morishima, 1981, p. 142) ซึ่งทฤษฎีกฎหมายดังกล่าวมีสาระสำคัญ คือ “เมื่อบุคคลใดใช้สิทธิโดยไม่คำนึงถึงผลทางสังคมที่จะติดตามมาและทำให้ผู้อื่นเสียหายในระดับที่เกินจากขอบเขตแห่งความเหมาะสม บุคคลนั้นได้ชื่อว่าได้ใช้สิทธิโดยมิชอบ การกระทำตามสิทธินั้นผิดกฎหมายและต้องรับผิดชอบในผลแห่งการกระทำที่ผิดกฎหมาย” ต่อมาศาลญี่ปุ่นได้มีการพัฒนา “สิทธิที่จะได้รับแสงตะวัน” โดยฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติของญี่ปุ่นก็ได้ให้ความสนใจทำให้มีสิทธิทางแพ่งใหม่เกิดขึ้นคือ “สิทธิในสิ่งแวดล้อม” ซึ่งได้ครอบคลุมถึงเรื่องอากาศ น้ำ ที่ดิน และทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ รวมตลอดถึงสิทธิแวดล้อมทางวัฒนธรรมของมนุษย์ด้วย ปัจจุบันรัฐธรรมนูญของญี่ปุ่นได้บัญญัติถึงสิทธิในสิ่งแวดล้อม (दनัยยศ ศรีถัมพ์, 2525, หน้า 136) มีบทบัญญัติอยู่ 2 มาตรา คือ

มาตรา 13 “ประชาชนทั้งหลายต้องเคารพในสิทธิส่วนบุคคลซึ่งกันและกัน สิทธิในชีวิต เสรีภาพ และสิทธิในการแสวงหาความสุขด้วยการประกอบกิจการใด ๆ ของประชาชนต้องอยู่ในขอบเขตเท่าที่ไม่เป็นการรบกวนหรือขัดแย้งสวัสดิภาพของสาธารณชน การบัญญัติกฎหมายรวมตลอดถึงการดำเนินงานทั้งหลายอื่น ๆ ของรัฐต้องคำนึงถึงความมีอยู่ของสิทธิข้างต้นนี้เป็นเกณฑ์แห่งการพิจารณาเช่นเดียวกัน”

มาตรา 25 “ประชาชนทั้งหลายมีสิทธิที่จะดำรงไว้ซึ่งมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสุขภาพ ความเป็นอยู่ในชีวิตและการมีอยู่ในวัฒนธรรมร่วมกัน

ในทุกวิถีทางแห่งการดำรงชีวิตอยู่ของประชาชน รัฐต้องดำเนินการด้วยความพยายามในอันที่จะส่งเสริมและขยายออกไปอย่างทั่วถึงซึ่งสวัสดิการสังคมและความมั่นคงปลอดภัย รวมตลอดถึงการสาธารณสุขแห่งสังคม”

จากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญของญี่ปุ่นนี้ ทำให้เห็นว่ารัฐให้ความสำคัญในสิทธิของประชาชนที่จะได้อาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ประชาชนทุกคนมีสิทธิในชีวิต เสรีภาพ และการแสวงหาความสุขโดยรัฐจะต้องให้หลักประกันแก่ประชาชนเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิในด้านของสิทธิในสิ่งแวดล้อมโดยตรงซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานที่ชาวญี่ปุ่นได้รับการคุ้มครองจากรัฐนั้นย่อมหมายความว่าสิทธิในสิ่งแวดล้อมด้วย (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, 2542, หน้า 37)

นโยบายในด้านต่าง ๆ ของรัฐจะกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญเพื่อที่จะใช้เป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของประเทศชาติ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม รวมทั้งสิ่งแวดล้อม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 เป็นฉบับแรกที่กำหนดนโยบายในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและรัฐธรรมนูญทุก ๆ ฉบับจะมีบทบัญญัติในการจัดการสิ่งแวดล้อมไว้โดยเฉพาะเพื่อให้รัฐและหน่วยงานของรัฐปฏิบัติหน้าที่ในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม รวมทั้งประชาชนทั่วไป ชุมชนท้องถิ่นและองค์กรเอกชนมีสิทธิในการอนุรักษ์คุ้มครองและใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม สำหรับประเทศไทยนั้น ได้มีการนำเอาแนวความคิดสิทธิในสิ่งแวดล้อมมาใช้โดยให้ประชาชนทุกภาคส่วนมีสิทธิ เสรีภาพ ในการเข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับรัฐในการจัดการ การอนุรักษ์ และพิทักษ์สิ่งแวดล้อมบัญญัติไว้ใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, 2550 และ 2560 ซึ่งได้บัญญัติรับรองสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและควบคุมดูแลการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และได้มีการบัญญัติหลักการใหม่ ๆ อันเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.2 แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นแนวคิดหลักที่ทุกประเทศทั่วโลกยึดถือและกำหนดเป็นเป้าหมายของการดำเนินงานร่วมกันเพื่อปรับเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาประเทศที่มีการใช้และทำลายสิ่งแวดล้อมจนมีผลร้ายต่อการดำรงอยู่ของมวลมนุษยชาติทุกคนที่อาศัยอยู่ร่วมกันบนดาวเคราะห์ที่เรียกว่าโลก การทำลายสิ่งแวดล้อมในที่หนึ่ง ๆ มิได้ส่งผลร้ายเฉพาะในที่ ๆ เกิดเหตุเท่านั้น แต่ยังมีผลร้ายต่อระบบนิเวศของโลกทั้งระบบทำให้การจัดการสิ่งแวดล้อมกลายเป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องร่วมมือกันดำเนินการจัดการในทุกระดับตั้งแต่ระดับโลก ระหว่างประเทศ ภูมิภาค ท้องถิ่น ชุมชน และปัจเจกบุคคล

1) ความหมาย

ในการศึกษาและพิจารณาความหมายของแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนนี้ สามารถพิจารณาเริ่มต้นย้อนกลับไปได้ถึงปี ค.ศ. 1972 ที่เป็นจุดเริ่มต้นที่ประชาคมในระดับระหว่างประเทศเริ่มตระหนักและให้ความสำคัญต่อคำว่า “สิ่งแวดล้อมมนุษย์” ในการประชุมแห่งสหประชาชาติที่

กรุงสตอกโฮล์ม ประเทศสวีเดน และผลจากการประชุมครั้งนี้ได้มาซึ่งหลักการจัดการสิ่งแวดล้อมร่วมกันดังที่ปรากฏในประกาศปฏิญญากรุงสตอกโฮล์ม ค.ศ. 1972 ตลอดจนมีการขับเคลื่อนดำเนินการตามหลักการที่กำหนดติดตามมาภายหลังหลายประการ ซึ่งหนึ่งในนั้นรายงานการศึกษาเรื่อง “Our Common Future” ของ World Commission on Environment and Development หรือที่เรียกโดยย่อว่ารายงานฉบับ Brundtland ซึ่งในรายงานนี้อธิบายและชี้ให้เห็นความสำคัญของสิ่งที่เรียกว่าการพัฒนาที่ยั่งยืน

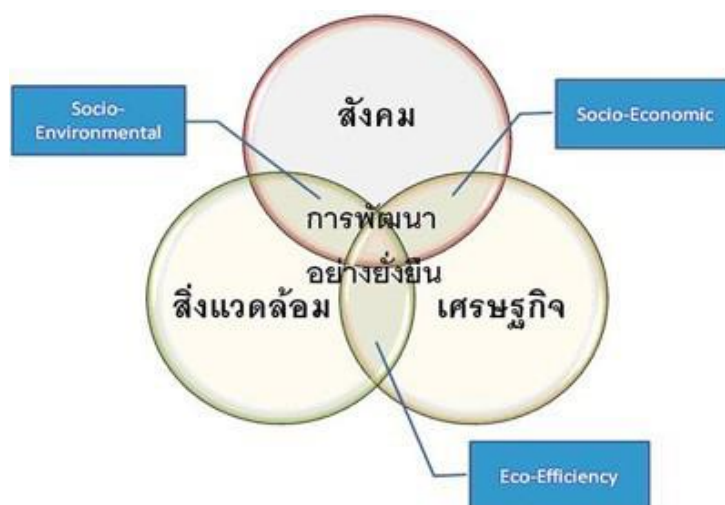
โดยในรายงาน "Our Common Future" กล่าวว่า "การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบันโดยไม่ทำให้ความสามารถในการตอบสนองความต้องการของคนในรุ่นต่อไปต้องเสียไป" (World Commission on Environment and Development, 1987, p. 45) ซึ่งมีอิทธิพลต่อการอธิบายความหมายภายใต้กรอบการศึกษาในเรื่องนี้ของนักวิชาการจนถึงปัจจุบัน อาทิ

เกือ วังศุบุญสิน (2538, หน้า 71-72) นิยามคำว่าพัฒนาแบบยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่ตรงกับความต้องการตามความจำเป็นในปัจจุบัน โดยสามารถรองรับความต้องการหรือความจำเป็นที่จะเกิดแก่ชนรุ่นหลังด้วย ทั้งนี้มาตรฐานการครองชีพที่เฉลี่ยคิดความจำเป็นขั้นพื้นฐานต่ำสุดจะยั่งยืนต่อเมื่อมาตรฐานการบริโภคในทุกหนทุกแห่งคำนึงถึงความยั่งยืนในระยะยาว (Long-term Sustainability) รวมถึงครอบคลุมมาตรการการรักษามรดกทางทรัพยากรที่จะตกกับชนรุ่นหลัง โดยอย่างน้อยให้มากพอกับชนรุ่นปัจจุบันที่ได้รับมา และเป็นการพัฒนาที่กระจายประโยชน์ของความก้าวหน้าเศรษฐกิจได้อย่างทั่วถึง ตลอดจนเป็นการพัฒนาที่ปกป้องสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับโลกโดยรวม เพื่อชนรุ่นหลังและเป็นการพัฒนาที่ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นอย่างแท้จริง

บราวน์และคณะ (Brown and Others, 1987) เสนอแนวคิดว่าการพัฒนาแบบยั่งยืนเป็นการพัฒนา ดังนี้ 1) มีความต่อเนื่องของเผ่าพันธุ์มนุษย์บนโลกโดยมีการให้ดำเนินชีวิตใหม่และผู้ที่เกิดใหม่สามารถอยู่รอดเติบโตมีลูกหลานสืบเนื่องไปในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย 2) สามารถรักษาปริมาณสำรอง (Stock) ของทรัพยากรทางชีวภาพและสามารถให้ผลผลิตทางการเกษตรได้อย่างต่อเนื่องยาวนาน 3) มีจำนวนประชากรคงที่ 4) สามารถจำกัดการเติบโตทางเศรษฐกิจ 5) เป็นการพัฒนาในระดับจุลภาค (Small Scale) และในรูปของการพึ่งตนเองได้และ 6) สามารถรักษาระบบนิเวศและสภาพของสิ่งแวดล้อมได้อย่างต่อเนื่อง

อี บี บาร์บิเยร์ (E.B. Barbier, 1987) เสนอว่าการพัฒนาแบบยั่งยืนเป็นรูปแบบการพัฒนาที่สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายของระบบ 3 ระบบด้วยกันคือระบบทางชีววิทยาระบบเศรษฐกิจและระบบสังคมโดยที่แต่ละระบบสามารถพัฒนาไปสู่เป้าหมายของตนเองได้ ประกอบด้วย

(1) เป้าหมายของระบบทางชีววิทยาคือการนำไปสู่ความหลากหลายทางพันธุกรรม ความสามารถในการกลับคืนสู่สมดุลในกรณีที่ถูกรบกวนหรือถูกใช้ไปและความสามารถในการให้ผลผลิตทางชีวภาพ (2) เป้าหมายของระบบเศรษฐกิจคือการนำไปสู่การได้รับความต้องการขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอ ส่งเสริมให้เกิดการเท่าเทียมกัน โดยมีสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น และ (3) เป้าหมายของระบบสังคมคือการนำไปสู่ความหลากหลายในวัฒนธรรมมีสถาบันทางสังคมที่ยั่งยืนยาวนานมีความเป็นธรรมทางสังคมและมีส่วนร่วมจากผู้คนต่าง ๆ ในสังคมดังกล่าวประกอบที่ 2.1

ภาพประกอบที่ 2.1 รูปแบบการพัฒนาแบบยั่งยืน

ที่มา: อี บี บาเบียร์ (E.B. Barbier, 1987)

แนวคิดของอี บี บาเบียร์ยังมีความสอดคล้องกับ แนวคิดของ เจ ฮอล์มเบิร์ก และ อาร์แซนบรูค (J. Holmberg and R. Sanbrook, 1992, pp. 31-32) ซึ่งอธิบายว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยพิจารณาแยกเป็น 2 ส่วน คือ

(1) การพัฒนาประกอบด้วย

(1.1) เป้าหมายทางเศรษฐกิจ คือ การตอบสนองและความพึงพอใจด้านความจำเป็นพื้นฐาน

(1.2) เป้าหมายทางสิ่งแวดล้อม คือ การป้องกันและการนำไปใช้อย่างดีที่สุดด้านสิ่งแวดล้อม และ

(1.3) เป้าหมายทางสังคม คือ การให้อำนาจแก่กลุ่มคนและชุมชน

(2) ความยั่งยืน ประกอบด้วย

(2.1) ด้านสังคม เป็นความยั่งยืนในด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ความสัมพันธ์ และสถาบัน

(2.2) ด้านเศรษฐกิจ เป็นความยั่งยืนในการจัดสรรและกระจายทรัพยากรที่ขาดแคลน

(2.3) ด้านนิเวศวิทยา เป็นความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรจากทั้งสองด้านข้างต้น

จากความหมายและองค์ประกอบของแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนที่กล่าวมาได้ผลักดันองค์การสหประชาชาติให้จัดการประชุมในเรื่องนี้อีกครั้ง โดยการประชุมองค์การสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน (United Nations Conference on Environment and Development - UNCED) หรือที่เรียกว่า “Earth Summit” ที่กรุงริโอ เดอจาเนโร ประเทศ บราซิล ในปี ค.ศ. 1992 จนถึงการประชุมสมัชชาสหประชาชาติได้จัดให้มีการประชุม The World Summit on Sustainable Development (WSSD) หรือการประชุม Rio+10 ณ กรุงโจฮันเนสเบิร์ก ประเทศแอฟริกาใต้ในปี ค.ศ. 2002 ภายหลังจากการประชุมครั้งนี้ คณะอนุกรรมการกำกับการอนุวัติตามแผนปฏิบัติการ 21 และการพัฒนาอย่างยั่งยืนร่วมกับสถาบันสิ่งแวดล้อมไทยได้นิยามของการพัฒนาอย่างยั่งยืนว่า “การพัฒนาอย่างยั่งยืนในบริบทไทย เป็นการพัฒนาที่ต้องคำนึงถึงความเป็นอยู่ของทุกคน ๆ ด้านอย่างสมดุลบนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทย ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่มด้วยความเอื้ออาทรเคารพซึ่งกันและกันเพื่อสามารถในการพึ่งตนเองและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเท่าเทียมกัน”

กล่าวโดยสรุปการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นรูปแบบการพัฒนาประเทศที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันโดยไม่มีผลกระทบในทางลบต่อความต้องการของคนรุ่นต่อไปในอนาคต ครอบคลุมถึงการรักษามรดกทางทรัพยากร การปกป้องสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับโลกโดยรวม เพื่อคนรุ่นต่อไปในอนาคต

2) การดำเนินงานที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

การดำเนินงานที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนนักเศรษฐศาสตร์ที่ศึกษาเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมได้กำหนดแนวทางที่เรียกว่า เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) อันเป็นเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นให้เกิดความกินดีอยู่ดีของมนุษย์และความเท่าเทียมทางสังคม โดยลดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและทรัพยากรของระบบนิเวศเป็นผลลัพธ์ โดยทั่วไปแล้วเศรษฐกิจสีเขียวเป็นความพยายามในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์พร้อมกับการดูแลสิ่งแวดล้อมและการลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติแทนการแสวงหาผลกำไรเพียงอย่างเดียวและการดำเนินธุรกิจที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลืองและก่อมลพิษ โดยดำเนินระบบหรือทำการพัฒนาโดยตั้งอยู่

บนฐานของการพัฒนาแบบยั่งยืนและคำนึงถึงความสัมพันธ์ของระบบนิเวศและเศรษฐกิจ (Cheng Siwei, 2011, p.2)

การนำไปสู่สิ่งที่เรียกว่าเศรษฐกิจสีเขียว หรือการเติบโตสีเขียว (Green Growth) มีแนวทางดำเนินการที่สำคัญ (เอกวิทย์ มณีธร, ศุภลักษณ์ เหลี่ยมวารังกูร, กุลญาดา เนื่องจำนงค์, 2559, หน้า 26-29) ดังนี้

(1) การบริโภคและการผลิตอย่างยั่งยืน (Sustainable Consumption and Production: SCP) การนำแนวคิดเกี่ยวกับการบริโภคและการผลิตอย่างยั่งยืนมาปรับใช้ เป็นการเพิ่มโอกาสให้ประเทศนั้นปรับปรุงประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Eco-efficiency) ของการเติบโตทางเศรษฐกิจได้ นวัตกรรมหลักซึ่งเป็นจุดแข็งของการบริโภคและการผลิตอย่างยั่งยืน คือการส่งเสริมทัศนคติแบบองค์รวม ซึ่งพิจารณาวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ และบริการ ร่วมกับกระบวนการผลิตและวิธีการบริโภคที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผลลัพธ์สุดท้ายในมุมมองทั้ง 3 ด้านคือ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคม โดยดำเนินการตามแนวคิดแบบสหวิทยาการ และเสนอกรอบความคิดสำหรับเป็นแนวทางให้ นโยบายที่เกี่ยวข้องต่อมา โดยภาครัฐมีหน้าที่สร้างสิ่งแวดล้อมที่นำไปสู่การลงทุนที่จำเป็นสำหรับการจัดสรรทางเลือกในการบริโภคอย่างยั่งยืน

จากการประชุมสหประชาชาติเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Rio+20) เมื่อเดือนมิถุนายน ปี ค.ศ. 2012 ที่ผ่านมา หลายประเทศได้ร่วมตกลงในการนำกรอบดำเนินการ 10 ปีเพื่อการบริโภคและการผลิตอย่างยั่งยืน (the 10-Year Framework of Programmes on Sustainable Consumption and Production: 10YFP) ไปปรับใช้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

(1.1) สนับสนุนนโยบาย และการริเริ่มในระดับภูมิภาค และระดับชาติ เพื่อผลักดันให้เกิดวงจรการบริโภคและการผลิตอย่างยั่งยืน โดยสนับสนุนให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร และแบ่งแยกการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจออกจากความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม และการใช้ทรัพยากร ในขณะที่เดียวกันก็ริเริ่ม โอกาสทางด้านอาชีพ และการตลาด เพื่อลดปัญหาความยากจน และเพื่อการพัฒนาทางสังคม

(1.2) ผลักดันให้บริโภคและการผลิตอย่างยั่งยืน เป็นกระแสหลักในการดำเนินนโยบายการพัฒนาสีเขียว โดยปรับให้เหมาะสม และให้เป็นยุทธศาสตร์ในการลดปัญหาความยากจน

(1.3) ผลักดันให้เกิดการแบ่งปันข้อมูล และความรู้ ภายในวงจรของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกระดับ โดยใช้ การบริโภคและการผลิตอย่างยั่งยืนเป็นเครื่องมือ เพื่อให้เกิดการริเริ่ม และการปฏิบัติที่ให้ผลที่ดีกว่า หรือ Best practices ยกย่องความตระหนัก เพิ่มความร่วมมือ และพัฒนาพันธมิตรใหม่ รวมถึงการเป็นพันธมิตรระหว่างภาครัฐและเอกชน

โดยกำหนด 5 โปรแกรมเริ่มต้น เพื่อนำไปปรับใช้ภายใต้กรอบดำเนินการข้างต้น และเป็นโครงการริเริ่มเพื่อการขยายผลสู่โครงการอื่น ๆ ในอนาคต ซึ่งได้แก่ ข้อมูลเพื่อผู้บริโภค (Consumer information) การดำเนินชีวิต และการศึกษาอย่างยั่งยืน (Sustainable lifestyles and education) การจัดซื้อจัดจ้างสาธารณะที่ยั่งยืน (Sustainable public procurement) การสร้าง และก่อสร้างอย่างยั่งยืน (Sustainable buildings and construction) และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable tourism) ซึ่งรวมถึง การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ecotourism)

(2) ธุรกิจสีเขียว และตลาดสีเขียว (Greening Business and Markets) ธุรกิจสีเขียว หมายถึง ผู้ประกอบการที่มีการกำหนดเป้าหมายให้การป้องกันทางสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนประกอบสำคัญในการดำเนินธุรกิจในระยะยาว ทั้งการส่งเสริมประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจในกิจกรรมการผลิต และการซื้อขายสินค้าและบริการที่ยั่งยืน การดำเนินธุรกิจแทบจะทุกสาขามีศักยภาพในการปรับปรุงทั้งในเชิงประสิทธิภาพ และการใช้ทรัพยากร เพื่อกระตุ้นให้ความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อมมีมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็สามารถลดต้นทุน และเพิ่มพูนผลกำไรได้

(3) โครงสร้างพื้นฐานที่ยั่งยืน รูปแบบของการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานจะต้องคำนึงถึงการเติบโตทางเศรษฐกิจที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน และการสร้างระบบเศรษฐกิจแบบคาร์บอนต่ำ โครงสร้างพื้นฐานเป็นปัจจัยที่มีการใช้ทรัพยากรอย่างมหาศาล ทั้งพลังงาน น้ำ วัสดุดิบ และพื้นที่ หากไม่มีการวางแผนการจัดการที่ดี โครงสร้างพื้นฐานจะเป็นสาเหตุที่ทำให้การผลิตและบริโภคเป็นไปในรูปแบบที่ไม่ยั่งยืน สำหรับระบบโครงสร้างพื้นฐานที่ยั่งยืนย่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่เอื้ออำนวยให้คุณภาพบริการจัดส่งถึงบ้าน การคมนาคม พลังงาน น้ำ ขยะ และการบริการทางสุขอนามัยดีขึ้น ลดปริมาณการใช้ทรัพยากร เพื่อส่งเสริมการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ และสังคมแบบผสมผสาน ประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ และวิธีการแบบองค์รวม ด้วยการนำเอา ระบบโครงสร้างพื้นฐานที่ยั่งยืนมาใช้ จะช่วยให้การบริการมีคุณภาพดีขึ้น ลดการใช้ทรัพยากร และลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม รวมถึงการลดผลกระทบที่เป็นปัจจัยให้เกิดสภาวะโลกร้อน

(4) ภาษีสิ่งแวดล้อมและการปฏิรูปงบประมาณ (Green Tax and Budget Reform: GTBR) ภาษีสิ่งแวดล้อมและการปฏิรูปงบประมาณเป็นเครื่องมือพื้นฐานสำหรับนโยบายทางการเงิน สำหรับการลดปัญหาความยากจน นโยบายภาษีสีเขียว ซึ่งเป็นการจัดเก็บภาษีในกิจกรรมและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม เช่น การสกัดทรัพยากรธรรมชาติ หรือ การก่อกมลภาวะ อีกนโยบายคือการปฏิรูปเงินอุดหนุนสีเขียวประกอบด้วยการกำจัดเงินอุดหนุนที่ไม่สร้างสรรค์ ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างไม่ยั่งยืน และนำเงินส่วนนั้นไปเป็นเงินทุนสำหรับพื้นที่ที่สนับสนุนการพัฒนาสีเขียว และการลดปัญหาความยากจน ในทางเศรษฐศาสตร์เป็นการนำผลกระทบภายนอกเชิงลบมาพิจารณาเพื่อลดภาระทางภาษี และเป็นการป้องกันผลกระทบที่บิดเบือนทางโครงสร้างภาษีในปัจจุบัน

ภาษีสิ่งแวดล้อมและการปฏิรูปงบประมาณมีเป้าหมายที่จะรักษาสมดุลทางภาษี โดยลดภาษีเงินได้เงินบำนาญ และ/หรือภาษีมูลค่าเพิ่ม เพื่อชดเชยการเพิ่มของภาษีสิ่งแวดล้อม

(5) ดัชนีชี้วัดประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Eco-efficiency Indicators) คณะกรรมาธิการเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติสำหรับเอเชียและแปซิฟิก (UNESCAP) ได้ระบุความจำเป็นในการพัฒนาชุดข้อมูลดัชนีชี้วัดประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Eco-efficiency Indicators: EEI) ซึ่งมีเป้าหมายคือการวัดและเปรียบเทียบค่าประสิทธิภาพเชิงนิเวศเศรษฐกิจของการเติบโตทางเศรษฐกิจ ในประเทศต่าง ๆ เป็นปัจจัยที่จะส่งเสริมบทบาทของภาครัฐให้มีความเข้มแข็ง และจะเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะทำให้การกำหนดนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเพิ่มอำนาจชี้นำต่อรูปแบบการเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับชาติในมุมมองกว้าง

(6) การลงทุนเกี่ยวกับต้นทุนทางธรรมชาติ (Investment in Natural Capital) ต้นทุนทางธรรมชาติในที่นี้ ถือเป็นรูปแบบของโครงสร้างพื้นฐาน “สีเขียว” ซึ่งสนับสนุนสวัสดิภาพของประชากร และความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจสังคม ต้นทุนทางธรรมชาติ เช่น ป่าชายเลน มีบทบาทสำคัญในการดูดซับคาร์บอน และทำหน้าที่เป็นตัวปรับความสมดุลต่อปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลสำคัญในการดำรงชีพของมนุษย์ การลงทุนเพื่อลดปัญหาการชะล้างหน้าดิน และปัญหาการระเหยของน้ำ เพื่อปรับปรุงการจัดการลุ่มน้ำ เป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการลงทุนเพื่อต้นทุนทางธรรมชาติ

1.3 แนวคิดเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน

แนวคิดการพัฒนาเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนเป็นแนวคิดที่มีความทันสมัย สอดคล้องกับทิศทางแนวการพัฒนาของโลกและนโยบายของประเทศ ซึ่งการพัฒนาเมืองสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดีจะต้องพิจารณาถึงแนวทางการพัฒนาในทุกระดับ เพื่อมุ่งไปสู่รูปแบบการพัฒนาตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน นอกจากนโยบายและแผนที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องนำมาใช้พิจารณาในการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่รับผิดชอบแล้ว แนวคิดการพัฒนาเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนตามที่กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทยและสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ประจำปี 2561 ได้วางเป้าหมายการดำเนินงานในเรื่องนี้ เพื่อพัฒนาเมืองอย่างมีส่วนร่วม ผู้การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ประกอบด้วย เมืองอยู่ดี คนมีสุข สิ่งแวดล้อมยั่งยืน และเทศบาลแห่งการเรียนรู้และบริหารจัดการที่ดี กล่าวคือ

1) เมืองอยู่ดี คือ มีการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม โครงสร้างพื้นฐานเพียงพอสำหรับคนทุกกลุ่ม มีความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย ปลอดภัย และเศรษฐกิจมั่นคง

2) คนมีสุข คือ คนมีสุขภาพดี ได้รับการศึกษา สวัสดิการ และการพิทักษ์สิทธิ์ที่เหมาะสมและเท่าเทียม ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเอื้ออาทร มีกิจกรรมสร้างสรรค์สังคม ดำรงประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

3) สิ่งแวดล้อมยั่งยืน คือ ทรัพยากรธรรมชาติมีความสมบูรณ์ มีพื้นที่สีเขียวเพียงพอ ภูมิทัศน์สวยงาม ของเสียหรือมลพิษถูกจัดการอย่างเหมาะสม และประชาชนมีวิถีชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

4) เทศบาลแห่งการเรียนรู้และบริหารจัดการที่ดี คือมีวิสัยทัศน์และแผนงานชัดเจน บุคลากรมีความรอบรู้และเชี่ยวชาญ ระบบการทำงานได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง พร้อมการบริหารจัดการที่ดีและมีนวัตกรรมการพัฒนาเมือง

1.4 แนวคิดด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

การจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นกระบวนการดำเนินงานอย่างมีระบบในการจัดการให้ทรัพยากรธรรมชาติ สามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ด้วยการสร้างกลไกควบคุม โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเพื่อการใช้ในอนาคตต่อไป ทั้งนี้การจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่ต้องใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์ร่วมกัน การใช้ศาสตร์ทั้งสองแขนงนี้ สามารถทำให้การจัดการหรือการดำเนินการต่อสิ่งแวดล้อมหนึ่ง ๆ หรือมากกว่าหนึ่งที่อยู่ร่วมกันให้สามารถอยู่ได้ และสร้างผลผลิตได้โดยปราศจากการเกิดความเสื่อมโทรม โดยการใช้ทรัพยากร- ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้องเป็นการใช้แบบยั่งยืน โดยมีแบบแผนการจัดการที่มีรูปธรรมและต้องสร้างแผนการกำจัด การบำบัดของเสีย มลพิษ และการฟื้นฟูแหล่งเสื่อมโทรมให้สามารถคงสภาพความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมเพื่อการผลิตต่อไป (เกษม จันทรแก้ว, 2544)

สำหรับหลักการและรูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมมี 2 ประการ (มนัส สุวรรณ, 2549) ดังนี้

1) การจัดการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ (Input Approach) ซึ่งเป็นวิธีการแก้ปัญหาแบบป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะเน้นที่ตัวบุคคล เช่น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันรักษาสิ่งแวดล้อม การควบคุม ไม่ให้เกิดของเสียในชุมชน การสร้างความตระหนักจิตสำนึกให้รู้จักรักและเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมเพียงด้านเดียวที่ขาดสำนึกถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นภายหลัง

2) การจัดการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ (Output Approach) ซึ่งเป็นการจัดการที่เน้นที่ปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้น โดยเฉพาะ เน้นการจัดการสิ่งแวดล้อมเมื่อเกิดปัญหาหรือปรากฏการณ์เท่านั้น โดยอาศัยหลัก 5R คือ

(1) การนำกลับมาใช้ใหม่โดยไม่มีการแปรรูป (Reuse)

- (2) การนำกลับมาใช้ใหม่โดยการแปรรูปหรือผ่านกระบวนการ (Recycle)
- (3) การลดปริมาณการใช้ (Reduce)
- (4) การปฏิเสธ (Reject) และ
- (5) การซ่อมแซมกลับมาใช้ใหม่ (Repair)

ดังนั้น การจัดการสิ่งแวดล้อม คือ การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน รวมทั้งการกำจัด การบำบัด และการฟื้นฟูของเสียและมลพิษ หรือเป็นการควบคุมกิจกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อม ทั้งหมด ซึ่งชี้ให้เห็นว่า มนุษย์สามารถใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมได้ แต่ต้องเป็นการใช้แบบยั่งยืน (Sustainability) การใช้ทรัพยากรแต่ละครั้งย่อมสร้างของเสียและมลพิษซึ่ง จำเป็นต้องหาทางขจัด ให้หมดไป ถ้าคาดว่ามีกิจกรรมใดจะสร้างปัญหาจำเป็นต้องหาทางควบคุมไม่ให้ก่อปัญหาทาง สิ่งแวดล้อม (อำนาจ วัฒนกรศิริ, 2557, หน้า 45)

นอกจากการจัดการสิ่งแวดล้อมในความหมายทั่วไปแล้วการจัดการสิ่งแวดล้อม ที่อยู่ในความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ (กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2550) ดังนี้

(1) การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน การใช้ทรัพยากรหรือสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนจะมี หลักการและวิธีการเฉพาะตัว เช่น ป่าไม้อากาศ แร่ธาตุ สัตว์ป่า เป็นต้น ผู้จัดการหรือผู้บริหารต้อง ใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ และใช้ทรัพยากรที่ทดแทนได้เฉพาะในส่วนที่สามารถเพิ่มพูน ทรัพยากรที่ใช้แล้วหมดไปต้องเกิดของเสียและมลพิษน้อยที่สุด และต้องควบคุมทรัพยากรที่ใช้แล้ว หมดไปให้สะอาดปราศจากมลพิษ

(2) การกำจัด การบำบัด และฟื้นฟูของเสียและมลพิษ หมายถึง การกระทำการใด ๆ ที่สามารถขจัดของเสียและมลพิษให้หมดไปหรือเสื่อมสภาพ ไปหรือหมดฤทธิ์ เช่น การกำจัดขยะ (ได้แก่ ขยะชุมชน ขยะติดเชื้อ และกากของเสียอันตราย) การบำบัดน้ำเสีย และมลพิษ ต่าง ๆ ในระบบสิ่งแวดล้อม โดยเข้าสู่สภาวะปกติแล้วสามารถสร้างสภาวะปกติของ โครงสร้างและ บทบาทหน้าที่ของระบบสิ่งแวดล้อมให้ปกติและสุดท้ายสร้างความสมดุลของระบบสิ่งแวดล้อมให้ ปรากฏต่อไป

(3) การควบคุมกิจกรรม กิจกรรมที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรม เกษตรกรรม หรือชุมชนอาจทำลายโครงสร้างหรือทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งสามารถส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง บทบาทหน้าที่ของระบบสิ่งแวดล้อม หลังจากนั้นกิจกรรมต่าง ๆ ก็จะผลิตของเสียและมลพิษจาก เทคโนโลยี ซึ่งจะทำให้ระบบสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงและถูกทำลายไปในที่สุด

1.5 จริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมแบบใหม่

จุดเริ่มต้นของการมองโลกด้วยวิถีทางใหม่ที่เชื่อว่า “โลกเป็นระบบที่มีชีวิต มนุษย์เป็น สิ่งมีชีวิตที่ไม่อาจแยกจากธรรมชาติได้ มนุษย์เป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติเป็นสมาชิกของประชาคม โลกธรรมชาติ ซึ่งเต็มไปด้วยสิ่งมีชีวิตหลากหลายที่มีความเชื่อมโยงกัน” ซึ่งอาจเรียกแนวใหม่นี้ว่า “Sustainable Earth worldview” โดยในภาษาไทยใช้ศัพท์คำว่า “โลกธรรมชาติดั้งเดิม” ซึ่งสรุป สาระสำคัญได้ 4 หัวข้อคือ (Miller G. Tyler, 1993)

1) เรียนรู้กฎนิเวศวิทยาอย่างเป็นระบบเพื่อที่จะเข้าใจปรากฏการณ์พื้นฐานทางธรรมชาติ และให้มีพฤติกรรมสอดคล้องกับกฎธรรมชาติอย่างกลมกลืนอันเป็นเงื่อนไขสำคัญที่สุดของการ ดำรงอยู่ของธรรมชาติอย่างหลากหลายและมีเสถียรภาพกฎนิเวศวิทยาที่สำคัญมีดังนี้

(1) ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์เราทำไปย่อมมีผลกระทบที่เราไม่สามารถพยากรณ์ได้ ต่อบุคคลต่อสังคมและต่อสิ่งมีชีวิตทั้งหมดในโลกธรรมชาติ

(2) มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติสิ่งมีชีวิตทั้งหมดเกี่ยวพันกันและอาศัยพึ่งพา ซึ่งกันและกัน

(3) ธรรมชาติมีลักษณะยุ่งยากซับซ้อนที่สุด โดยที่มนุษย์ไม่สามารถเข้าใจได้อย่าง ลึกซึ้งและรอบด้าน

(4) โลกธรรมชาติไม่ได้เป็นของมนุษย์หากแต่มนุษย์เป็นของธรรมชาติมนุษย์ เป็นเพียงส่วนเล็ก ๆ ของสายใยแห่งชีวิตเป็นสมาชิกหนึ่งของโลกธรรมชาตินั่นเอง

(5) บทบาทของมนุษย์คือ ทำความเข้าใจร่วมมือทำงานกับธรรมชาติไม่ใช่พิชิต ธรรมชาติจะเห็นได้ว่ากฎนิเวศวิทยาทั้ง 5 ข้อนี้ เป็นพื้นฐานของการสร้างจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อม แบบใหม่ซึ่งจะเป็นเครื่องชี้นำให้เราใช้ชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติ

2) เคารพสิทธิทางธรรมชาติของสรรพสิ่งมีชีวิต โลกทรรศน์ “โลกธรรมชาติดั้งเดิม” ให้ความสำคัญเรื่องสิทธิและหน้าที่ของบุคคลในสังคมนอกจากนั้นยังขยายขอบเขตของสิทธิมนุษย ย์ไปสู่สิ่งมีชีวิตทั้งหมด ด้วยหลักการสำคัญเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่เหล่านี้คือ

(1) สิ่งมีชีวิตทั้งหลายมีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่หรืออย่างน้อยที่สุดมีสิทธิที่จะต่อสู้เพื่อ การมีชีวิตอยู่ด้วยเหตุผลง่าย ๆ ที่ว่าเมื่อเกิดมาแล้วต้องดำรงอยู่ต่อไป

(2) การกระทำใด ๆ ก็ตามถ้าทำไปเพื่อรักษาเสถียรภาพความยั่งยืนและความ หลากหลายของระบบนิเวศถือได้ว่าเป็นสิ่งถูกต้องแต่ถ้าทำไปเพื่อทำลายถือว่ามีผิด

(3) มนุษย์ทุกคนที่เกิดมาต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง ในกรณีที่ก่อให้เกิด มลพิษและสร้างความทรุดโทรมให้กับธรรมชาติการนำของเสียไปทิ้งในธรรมชาตินับเป็นความผิด ที่ร้ายแรง

(4) เราจะต้องมอบโลกธรรมชาติให้เป็นสมบัติของคนรุ่นหลัง ในสภาพที่ไม่ทรุดโทรม หรือในสภาพที่ดีกว่า คนรุ่นหลังในอนาคตก็มีสิทธิที่จะมีคุณภาพทางสิ่งแวดล้อมเท่าเทียมกัน

3) รักษ์และอนุรักษ์ธรรมชาติโลกทรรศน์แบบใหม่มีแนวคิดที่ว่าสิ่งที่ดีที่สุดในชีวิต ไม่ใช่สิ่งของหากแต่เป็นความรักความห่วงใยความเมตตาและความสุขจึงยึดหลักที่ว่า

(1) การกระทำที่ก่อให้เกิดการสูญพันธุ์และการทำลายถิ่นฐานของสิ่งมีชีวิตใน ธรรมชาติเป็นสิ่งที่ไม่ดี

(2) เราจะต้องให้การคุ้มครองพื้นที่ธรรมชาติที่ยังเหลืออยู่ไม่ให้มีการดำเนินกิจกรรม ใด ๆ ที่ทำลายธรรมชาติและต้องทำการฟื้นฟูระบบธรรมชาติที่เสื่อมโทรมธรรมชาติ คือถิ่นฐานที่ เราเคยเริ่มต้นมา

(3) ในการคุ้มครองธรรมชาติเราจะต้องดำเนินการให้ไปไกลกว่าข้อบังคับทาง กฎหมาย

(4) จงให้ความรักความห่วงใยความเอาใจใส่สิ่งแวดล้อมในชุมชนของเราและ ดำรงชีวิตอย่างสอดคล้องกับธรรมชาติ

(5) มีความเมตตาและความรักต่อผู้ยากไร้และสิ่งแวดล้อมของผู้ยากไร้มากที่สุด เหนือสิ่งอื่นใดสันติสุขและความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อมไม่อาจมีขึ้นได้ครบใดที่มวลชนส่วนใหญ่ ในสังคมยังยากไร้อยู่

(6) รักและชื่นชมธรรมชาติโดยการสัมผัสโดยตรงจะเป็นวิถีทางที่ดีที่สุดใน การ สอนให้เรานุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

4) สร้างจริยธรรมทางเศรษฐศาสตร์สีเขียวมีหลักการที่สำคัญคือ

(1) ในการสนองความต้องการของมนุษย์เพื่อการดำรงอยู่ ควรที่จะต้องใช้ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมอย่างระมัดระวังที่สุดไม่ให้เกิดความเสียหายอย่างมากหรือรุนแรง

(2) เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติก็ต้องเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ยั่งยืนสอดคล้อง กับวิถีทางธรรมชาติ

(3) ทรัพยากรมีปริมาณจำกัดจึงต้องใช้แบบประหยัดไม่ล้างผลาญหรือฟุ่มเฟือย

(4) ต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติของโลกอย่างเหมาะสมพอดี

(5) ถ้าเรามองว่าคนและสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ คือปัจจัยการผลิตซึ่งวัดค่าด้วยเงินตรา นั้น ไม่ถูกต้อง

(6) ทุกสิ่งที่มีในระบบเศรษฐกิจมีต้นกำเนิดจากโลกธรรมชาติและแสงอาทิตย์ หากโลกธรรมชาติล่มสลาย ระบบเศรษฐกิจโลกก็จะล่มสลายไปด้วย

(7) อย่ากระทำให้สิ่งใดที่เป็นการทำลายคุณภาพในโลกรวมชาติอันเป็นการบั่นทอน “ทุนธรรมชาติ” ซึ่งเป็นพื้นฐานสนับสนุนระบบเศรษฐกิจการขาดคุณภาพทางธรรมชาติคือการขาดสมดุลที่ยิ่งใหญ่และร้ายแรงที่สุด

1.6 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals–SDGs)

จากการที่เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals – MDGs) จะสิ้นสุดลงในปี พ.ศ. 2558 องค์การสหประชาชาติ จึงได้ริเริ่มกระบวนการหารือเพื่อกำหนดวาระการพัฒนาภายหลังปี พ.ศ. 2558 (post-2015 development agenda) ตามกระบวนการทศน์ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” โดยประเด็นสำคัญของวาระการพัฒนาภายหลังปี พ.ศ. 2558 คือ การจัดทำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals–SDGs) 17 ด้าน ดังนี้ (United Nations Thailand, Online)

1) ขจัดความยากจน โดยที่ทั่วโลก ผู้คนมากกว่า 800 ล้านคน ยังคงอยู่ได้ด้วยเงินน้อยกว่า 1.25 ดอลลาร์ต่อวัน หลายคนยังขาดการเข้าถึงอาหาร น้ำดื่มที่สะอาดและสุขอนามัยที่เพียงพอ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในประเทศ เช่น จีนและอินเดีย ได้ช่วยยกระดับประชากรออกจากความยากจน แต่ความเติบโตในเรื่องดังกล่าวก็ยังไม่มีความสม่ำเสมอเท่าใดนัก ประชากรผู้หญิงมีส่วนที่อยู่ในความยากจนมากกว่าผู้ชาย เนื่องจากการเข้าถึงที่ไม่เท่ากันในเรื่องค่าแรงงาน การศึกษาและทรัพย์สิน SDGs มีเป้าหมายที่จะขจัดความยากจนในทุกรูปแบบให้แล้วเสร็จภายในปี 2573 ซึ่งเป้าหมายดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่อาศัยอยู่ในสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการขั้นพื้นฐาน รวมถึงช่วยเหลือชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งและภัยพิบัติที่เกี่ยวข้องกับสภาพภูมิอากาศ

2) ขจัดความหิวโหย คือ บรรลุความมั่นคงทางอาหาร ส่งเสริมเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน โดยที่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วและผลผลิตทางการเกษตรที่เพิ่มขึ้นในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้ได้เห็นสัดส่วนของประชากรที่ขาดแคลนอาหารลดลงเกือบครึ่งหนึ่ง ประเทศกำลังพัฒนาจำนวนมากที่เคยได้รับความทุกข์จากความอดอยากและความหิวโหย ซึ่งในขณะนี้ ประเทศเหล่านั้นสามารถให้ความช่วยเหลือทางโภชนาการแก่ผู้ด้อยโอกาสได้เป็นจำนวนมาก มีความคืบหน้าอย่างมากในเรื่องการกำจัดความหิวโหยในภาคกลางและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อเมริกา และประเทศกลุ่มแคริบเบียน

เป้าหมายพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) มุ่งมั่นที่จะขจัดความหิวโหยและความอดอยากทุกรูปแบบ ให้แล้วเสร็จภายในปี 2573 เพื่อให้แน่ใจว่าทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและผู้ด้อยโอกาสจำนวนมาก ได้รับการเข้าถึงอาหารที่เพียงพอและมีคุณค่าทางโภชนาการตลอดทั้งปี เป้าหมายนี้ยังเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตรอย่างยั่งยืน การปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่และกำลังการผลิตของเกษตรกรขนาดเล็ก ที่ช่วยให้เข้าถึงแหล่งที่ดินทำกิน เทคโนโลยีและการตลาด

อย่างเท่าเทียม นอกจากนี้ความร่วมมือระหว่างประเทศก็เป็นสิ่งสำคัญที่สร้างความเชื่อมั่นในการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร เราจะสามารถยุติความอดอยากและความหิวโหยได้ภายในปี 2573 โดยดำเนินการร่วมกับเป้าหมายอื่น ๆ ที่กำหนดไว้

3) มีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี คือ รับรองการมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของทุกคนในทุกช่วงอายุ โดยนับตั้งแต่การสร้างเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ ซึ่งประสบผลสำเร็จอย่างมีคุณค่าในหน้าประวัติศาสตร์ จากการลดการเสียชีวิตของเด็ก การปรับปรุงสุขภาพของมารดา และการต่อสู้กับเชื้อเอชไอวี/ เอ็ดส์ มาลาเรียและโรคอื่น ๆ ตั้งแต่ปี 2533 สามารถป้องกันการเสียชีวิตของเด็กทั่วโลก โดยลดลงกว่า 50 % และการเสียชีวิตของมารดาที่สามารถลดลงได้ 45% ในทั่วโลก ภาวะการติดเชื้อเอชไอวีและเอ็ดส์ที่เกิดขึ้นใหม่ สามารถลดลงได้ 30% ในระหว่างปี 2543 ถึงปี 2556 และมากกว่า 6,200,000 ชีวิตได้รับป้องกันจากโรคมมาเลีย

การเสียชีวิตเหล่านี้สามารถหลีกเลี่ยงได้โดยการป้องกันและการรักษา การศึกษา แคมเปญการสร้างภูมิคุ้มกันของโรคและการดูแลสุขภาพเพศและระบบสืบพันธุ์ เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนมีความมุ่งมั่นที่จะยุติการระบาดของโรคเอ็ดส์ วัณโรคมมาเลียและโรคติดต่ออื่น ๆ ภายในปี 2573 ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บรรลุหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าและจัดให้มีการเข้าถึงยาและวัคซีนอย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพสำหรับทุกคน การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาวัคซีนก็เป็นส่วนสำคัญของกระบวนการนี้เช่นเดียวกับการเข้าถึงยาในราคาที่เหมาะสม

4) การศึกษาที่เท่าเทียม คือ รับรองการศึกษาที่เท่าเทียมและทั่วถึง ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ทุกคน โดยตั้งแต่ปี 2543 มีความคืบหน้าเป็นอย่างมากในการบรรลุเป้าหมายเรื่องของผู้ที่ได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษา อัตราการลงทะเบียนเรียนรวมในประเทศกำลังพัฒนาเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 91 ในปี 2558 และจำนวนของเด็กทั่วโลกที่ไม่ได้รับการศึกษาลดลงได้เกือบครึ่งหนึ่ง นอกจากนี้ อัตราผู้ที่มีความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ยังเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก และเด็กผู้หญิงได้ไปโรงเรียนมากขึ้นกว่าเดิม สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นความสำเร็จอันยอดเยี่ยม

การประสบความสำเร็จครอบคลุมถึงการศึกษามีคุณภาพ ซึ่งตอกย้ำความเชื่อที่พิสูจน์แล้วว่าการศึกษาเป็นหนึ่งในแรงขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป้าหมายนี้ทำให้แน่ใจว่าเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายทุกคนจะได้รับสำเร็จศึกษาฟรีในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดให้มีการฝึกอบรมอาชีพในราคาที่เหมาะสมอย่างเท่าเทียมกัน และขจัดความไม่เสมอภาคทางเพศและความเหลื่อมล้ำ ด้วยความมุ่งมั่นที่จะประสบผลสำเร็จในการเข้าถึงหลักสากลเพื่อการศึกษาที่สูงขึ้นอย่างมีคุณภาพ

5) ความเท่าเทียมทางเพศ คือ บรรลุความเท่าเทียมทางเพศ พัฒนาบทบาทสตรีและเด็กผู้หญิง โดยตั้งแต่ปี 2543 UNDP ร่วมกับ พันธมิตรของ UN และประชาคมโลกให้ความเสมอภาค

ทางเพศเป็นศูนย์กลางในการทำงาน และพวกเราได้เห็นความสำเร็จอันน่าประทับใจ มีผู้หญิงจำนวนมากขึ้นที่ได้เรียนในโรงเรียน เมื่อเทียบกับ 15 ปีที่ผ่านมา และในภูมิภาคส่วนใหญ่ ก็มีความเท่าเทียมกันทางเพศในการศึกษาระดับประถมศึกษา ในขณะที่ ผู้หญิงสามารถทำงานนอกบ้านและได้รับค่าแรงจากงาน ที่ไม่ใช่ทำการเกษตรได้ถึง 41% เมื่อเทียบกับปี 2533 ซึ่งมีเพียง 35%

SDGs มีจุดหมายที่จะสร้างความสำเร็จเหล่านี้เพื่อให้แน่ใจว่ามีการยุติการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงและเด็กผู้หญิงในทุกที่ แต่ในบางภูมิภาคยังคงมีความไม่เท่าเทียมกันในเบื้องต้นสำหรับการเข้าถึงค่าจ้าง และยังคงมีช่องว่างที่มีนัยสำคัญระหว่างชายและหญิงในตลาดแรงงาน ความรุนแรงทางเพศและการละเมิดทางเพศ การใช้แรงงานที่ผิดกฎหมาย และการแบ่งแยกชนชั้นของประชาชนยังคงเป็นอุปสรรคใหญ่ในเรื่องนี้

6) การจัดการน้ำและสุขาภิบาล คือ รับรองการมีน้ำใช้ การจัดการน้ำและสุขาภิบาลที่ยั่งยืน โดยปัญหาการขาดแคลนน้ำส่งผลกระทบต่อประชาชนทั่วโลกมากกว่า 40 % สิ่งที่น่าตกใจคือ คาดว่าจะมีการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิโลกที่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ แม้ว่าประชาชน 2,100 ล้านคน ได้รับการเข้าถึงการสุขาภิบาลน้ำที่ดีขึ้นตั้งแต่ปี 2533 แต่การขาดแคลนอุปกรณ์สำหรับน้ำดื่มที่ปลอดภัยยังคงเป็นปัญหาหลักที่ส่งผลกระทบต่อทุกทวีปภายในปี 2573 การทำให้มีน้ำดื่มที่ปลอดภัยและราคาเหมาะสม จำเป็นต้องมีการลงทุน โครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม โดยจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขอนามัยและส่งเสริมสุขอนามัยในทุกระดับ ปกป้องและฟื้นฟูระบบนิเวศที่เกี่ยวข้องกับน้ำ เช่น ป่าไม้ ภูเขาและแม่น้ำ พื้นที่ชุ่มน้ำเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องดูแล ถ้าหากเราจะลดการขาดแคลนน้ำ นอกจากนี้ ความร่วมมือระหว่างประเทศยังเป็นสิ่งจำเป็นที่จะส่งเสริมให้มีการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพและสนับสนุนเทคโนโลยีการบำบัดน้ำ ในประเทศที่กำลังพัฒนา

7) พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้ คือ รับรองการมีพลังงานที่ทุกคนเข้าถึงได้ เชื่อถือได้ ยั่งยืนทันสมัย โดยระหว่างปี 2533 ถึงปี 2553 จำนวนประชากรมีการเข้าถึงไฟฟ้าเพิ่มขึ้น 1,700 ล้านคนทั่วโลกและยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงมีการเรียกร้องถึงพลังงานราคาถูกลง เศรษฐกิจทั่วโลกพึ่งพาเชื้อเพลิงฟอสซิลและการเพิ่มขึ้นของการปล่อยก๊าซเรือนกระจกซึ่งนั่นคือการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงต่อระบบภูมิอากาศ การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลถึงทุกทวีปทั่วโลก

ภายในปี 2573 มีเป้าหมายที่จะทำให้เกิดการผลิตไฟฟ้าที่เหมาะสมในทุกที่ ซึ่งหมายถึงการลงทุนในแหล่งพลังงานสะอาด เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานลมและพลังงานความร้อน การนำมาตรฐานการประหยัดค่าใช้จ่ายที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในอาคารและอุตสาหกรรมสำหรับความหลากหลายของเทคโนโลยียังสามารถลดการใช้ไฟฟ้าทั่วโลกได้ 14% ซึ่งหมายถึงการลดการใช้งานโรงไฟฟ้าขนาดกลาง ประมาณ 1,300 แห่ง การขยายโครงสร้างพื้นฐานและพัฒนาเทคโนโลยี

เพื่อให้มีแหล่งที่มาของพลังงานสะอาดในประเทศที่กำลังพัฒนา เป็นเป้าหมายสำคัญที่ทั้งการขยายโครงสร้างและการพัฒนาเทคโนโลยีสามารถส่งเสริมการเจริญเติบโตและช่วยเหลือสิ่งแวดล้อมได้

8) การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจคือ ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่องครอบคลุมและยั่งยืน การจ้างงานที่มีคุณค่า โดยมากกว่า 25 ปีที่ผ่านมา จำนวนคนงานที่ประสบปัญหาความยากจนได้ลดลงอย่างมาก แม้จะมีผลกระทบที่ยาวนานของวิกฤตเศรษฐกิจจากปี 2551/2552 ในประเทศที่กำลังพัฒนา ชนชั้นกลางถือเป็น 34% ของการจ้างงานทั้งหมด โดยตัวเลขนี้เพิ่มขึ้นกว่าสามเท่าจากปี 2534 ถึง 2558

เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) มุ่งมั่นที่จะส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน โดยบรรลุเป้าหมายการผลิตในระดับที่สูงขึ้นและผลิตผ่านนวัตกรรมทางเทคโนโลยี สนับสนุนนโยบายที่ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการและการสร้างงานซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในเรื่องนี้ เช่นเดียวกับมาตรการที่มีประสิทธิภาพที่จะกำจัดการบังคับใช้แรงงานทาสและการค้ามนุษย์ ด้วยเป้าหมายเหล่านี้ ภายในปี 2573 เราต้องการให้เกิดการจ้างงานเต็มรูปแบบและมีประสิทธิภาพ และการทำงานที่เหมาะสมสำหรับผู้หญิงและผู้ชายทุกคน

9) อุตสาหกรรม นวัตกรรม โครงสร้างพื้นฐานคือพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการปรับตัวให้เป็นอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืนและทั่วถึง และสนับสนุนนวัตกรรมซึ่งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีก็เป็นกุญแจสำคัญในการหาทางแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญทั้งความท้าทายทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดให้มีโรงงานใหม่และส่งเสริมประสิทธิภาพในการใช้พลังงาน การส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ยั่งยืนและการลงทุนในการวิจัยทางวิทยาศาสตร์และนวัตกรรม เหล่านี้เป็นวิธีที่สำคัญที่จะช่วยสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและนวัตกรรมเป็นหนึ่งในเป้าหมายการพัฒนา 17 ข้อที่อยู่ในวาระการจัดทำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) วิธีการแบบบูรณาการเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดความคืบหน้าไปยังเป้าหมายอื่นๆ

10) ลดความเหลื่อมล้ำ คือ ลดความเหลื่อมล้ำทั้งภายในและระหว่างประเทศ ซึ่งจากรายงานที่ว่าความไม่เท่าเทียมของรายได้มีอัตราเพิ่มขึ้น 10% ของคนร่ำรวยที่สุด มีรายได้เป็น 40% ของรายได้รวมทั่วโลก ผู้ที่ยากจนที่สุด 10% ทำได้รายได้เพียง 2 – 7% ของรายได้รวมทั่วโลก ในประเทศกำลังพัฒนา ความไม่เท่าเทียมเพิ่มขึ้น 11 % ตามการเจริญเติบโตของประชากร

ความไม่เท่าเทียมด้านรายได้เป็นปัญหาระดับโลกที่ต้องการการแก้ไข ซึ่งปัญหานี้เกี่ยวข้องกับปรับปรุงกฎระเบียบข้อบังคับ การตรวจสอบของตลาดการเงินและสถาบันด้านการเงิน การส่งเสริมการช่วยเหลือด้านการพัฒนา และการลงทุนโดยตรงจากต่างชาติไปยังภูมิภาค

ที่มีความจำเป็นมากที่สุด การอำนวยความสะดวกในการอพยพย้ายถิ่นที่ปลอดภัยและการเคลื่อนย้ายของผู้คนก็เป็นสิ่งสำคัญในการแก้ไขปัญหาการแบ่งเขตแดน

11) เมืองและถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน คือ ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัย ทัวถึง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งการเติบโตอย่างรวดเร็วของเมืองในประเทศที่กำลังพัฒนา ควบคู่ไปกับการเพิ่มขึ้นในการย้ายถิ่นฐานจากชนบทสู่เมือง ซึ่งนำไปสู่ความเจริญในเมืองขนาดใหญ่ ในปี 2553 มี 10 เมืองใหญ่ที่มีพลเมืองจำนวน 10 ล้านคนหรือมากกว่านั้น ในปี 2557 มีเมืองขนาดใหญ่ถึง 28 เมือง ผู้อยู่อาศัยรวม 453,000,000 คน

ความยากจนมักจะกระจุกตัวอยู่ในเมือง รัฐบาลระดับชาติและระดับท้องถิ่นต้องพยายามจัดการเพื่อรองรับการเพิ่มขึ้นของประชากรในพื้นที่เหล่านั้น การทำให้เมืองปลอดภัยและยั่งยืน หมายถึง การทำให้เข้าถึงที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัยและเหมาะสมและพัฒนาการตั้งถิ่นฐานของชุมชนแออัด นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับการลงทุนเรื่องการขนส่งสาธารณะ การสร้างพื้นที่สาธารณะสีเขียวและการปรับปรุงการวางผังเมืองและการจัดการในลักษณะแบบมีส่วนร่วม

12) แผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน คือ รับรองแผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน ซึ่งการที่จะบรรลุเป้าหมายการเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นต้องลดรอยเท้าทางนิเวศลงอย่างเร่งด่วน โดยการเปลี่ยนแปลงการผลิตและการบริโภคสินค้าและทรัพยากร การเกษตรกรรมเป็นผู้ใช้น้ำรายใหญ่ที่สุดในโลก และในขณะนี้มีการจัดการน้ำให้ถึง 70% ของผู้ใช้น้ำทั้งหมด

การจัดการการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและวิธีการกำจัดขยะที่เป็นพิษและมลพิษเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายนี้ การส่งเสริมให้มีการรีไซเคิลและลดขยะมูลฝอยในอุตสาหกรรม ธุรกิจและผู้บริโภคเป็นสิ่งสำคัญเท่าเทียมกับการสนับสนุนประเทศกำลังพัฒนาเพื่อก้าวเข้าสู่แผนการบริโภคที่ยั่งยืนภายในปี 2573

13) การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ คือ ดำเนินมาตรการเร่งด่วนเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบ โดยที่ไม่มีประเทศใดในโลกที่ไม่เห็นผลกระทบอันรุนแรงของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การปล่อยก๊าซเรือนกระจกยังคงเพิ่มขึ้น และตอนนี้เพิ่มขึ้นจากปี 2533 มากกว่า 50% นอกจากนี้ ภาวะโลกร้อนเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอันยาวนานกับระบบสภาพภูมิอากาศ ซึ่งผลลัพธ์ที่ตามมาอาจไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าหากไม่เริ่มดำเนินการในตอนนี้

การสร้างเสริมความเข้มแข็ง ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวของภูมิภาคที่มีความเสี่ยง เช่น ประเทศที่ไม่มีทางออกทะเล และประเทศที่เป็นเกาะ จำเป็นต้องร่วมมือกันเพื่อพยายามสร้างความตระหนักรู้และบูรณาการมาตรการเข้าไปในนโยบายและกลยุทธ์ระดับชาติ

ซึ่งยังคงมีความเป็นไปได้ด้วยเจตจำนงทางการเมืองและความหลากหลายของมาตรการทางเทคโนโลยีที่สามารถจำกัดการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกได้ถึงสององศาเซลเซียสซึ่งจำกัดได้มากกว่าก่อนยุคอุตสาหกรรม สิ่งนี้จำเป็นต้องดำเนินการร่วมกันอย่างเร่งด่วน

14) การใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล คือ อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเลเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน การที่ผู้คนกว่าสามพันล้านคนใช้ชีวิตขึ้นอยู่กับความหลากหลายทางชีวภาพทางทะเลและชายฝั่ง แต่ในปัจจุบันนี้เราจะเห็นได้ว่า 30% ของปลาทะเลของโลกได้ถูกใช้ไปเกินขนาด ซึ่งต่ำกว่าระดับที่พวกเขาสามารถผลิตผลทดแทนที่ยั่งยืนให้ได้

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) สร้างกรอบการทำงานเพื่อการจัดการอย่างยั่งยืนและปกป้องระบบนิเวศทางชายฝั่งและทางทะเลจากภาวะมลพิษจากแหล่งบนบก ตลอดจนจัดการปัญหาผลกระทบของการเป็นกรดของมหาสมุทร เสริมสร้างการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนของทรัพยากรทะเลผ่านกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งจะสามารถช่วยบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นกับมหาสมุทร

15) การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก คือ ปกป้อง ฟื้นฟู และส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบกอย่างยั่งยืน โดยในปัจจุบันนี้เราจะเห็นความเสื่อมโทรมของที่ดินแบบที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน และการสูญเสียที่ดินทำกิน 30 – 35 ครั้ง ภัยแล้งและการแปรสภาพเป็นทะเลทรายก็ยังคงเพิ่มขึ้นในแต่ละปี รวมจำนวนการสูญเสียถึง 12 ล้านเฮกเตอร์ และส่งผลกระทบต่อชุมชนที่ยากจนทั่วโลก จาก 8,300 สายพันธุ์สัตว์ที่เป็นที่รู้จัก มีจำนวน 8% ที่กำลังจะสูญพันธุ์และอีก 22% มีความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) มุ่งมั่นที่จะอนุรักษ์และฟื้นฟูประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก อาทิ ป่าไม้ พื้นที่ชุ่มน้ำ พื้นที่กึ่งแห้งแล้ง และภูเขา ภายในปี 2563 การส่งเสริมการจัดการป่าอย่างยั่งยืนและแก้ไขการตัดไม้ทำลายป่าก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยบรรเทาผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ ควรต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อที่จะลดการสูญเสียดินที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพที่ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมร่วมกันของเรา

16) สังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก คือ ส่งเสริมสังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยกเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน เนื่องจากสันติภาพ ความมั่นคง สิทธิมนุษยชนและการปกครองที่มีประสิทธิภาพบนพื้นฐานของหลักนิติธรรมเป็นการรวมกันที่สำคัญเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เราอาศัยอยู่ในโลกที่ถูกแบ่งแยกมากขึ้น บางภูมิภาคได้รับสิทธิ์ในความสงบ การรักษาความปลอดภัย ความเจริญ อย่างเต็มที่และต่อเนื่อง ในขณะที่ภูมิภาคอื่นตกอยู่ในวงจรของความขัดแย้งและความรุนแรงที่ดูเหมือนว่าจะไม่มีวันสิ้นสุด ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถหลีกเลี่ยงได้และควรจะต้องได้รับการแก้ไข

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) มุ่งมั่นที่จะลดความรุนแรงทุกรูปแบบ พร้อมทำงานร่วมกับรัฐบาลและชุมชนเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและความไม่มั่นคงอย่างยั่งยืน การส่งเสริมการปกครองด้วยกฎหมายและการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เป็นกุญแจสำคัญในกระบวนการนี้เช่นเดียวกับการลดอาชญากรรมผิดกฎหมาย ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประเทศกำลังพัฒนาในสถาบันการปกครองทั่วโลก

17) ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนคือ สร้างพลังแห่งการเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระดับสากลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งในโลกยุคปัจจุบันมีการเชื่อมต่อกันมากขึ้นกว่าเดิม การพัฒนาในการเข้าถึงเทคโนโลยีและความรู้เป็นสิ่งสำคัญในการแบ่งปันความคิดและสนับสนุนนวัตกรรม การประสานงานด้านนโยบายจะช่วยให้ประเทศกำลังพัฒนาสามารถจัดการนี้ได้ เช่นเดียวกับการส่งเสริมการลงทุนเพื่อการพัฒนาเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้ประสบผลในการเติบโตและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

เป้าหมายนี้มุ่งมั่นที่จะเพิ่มความร่วมมือระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา (North-South) และความร่วมมือระหว่างประเทศกำลังพัฒนา (South-South) โดยการสนับสนุนแผนระดับชาติเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศและช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาเพิ่มอัตราการส่งออก ซึ่งนี่คือส่วนประกอบทั้งหมดที่จะช่วยให้ประสบผลสำเร็จในหลักเกณฑ์สากลและระบบการค้าที่เสมอภาค ซึ่งเป็นสิ่งที่ยุติธรรม เปิดกว้างและเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

1.7 แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560 – 2579)

วิสัยทัศน์ประเทศ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ประเทศมีขีดความสามารถในการแข่งขัน มีรายได้สูงอยู่ในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว คนไทยมีความสุข อยู่ดี กินดี สังคมมีความมั่นคงเสมอภาคและเป็นธรรม ซึ่งยุทธศาสตร์ที่ใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาในระยะ 20 ปี เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ ประกอบด้วย

- 1) ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง
- 2) ยุทธศาสตร์ด้านการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขัน
- 3) ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน
- 4) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม
- 5) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 6) ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

โดยเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาถูกกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ด้านที่ 5 การสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม กำหนดแนวทางการพัฒนาประเทศไว้ดังนี้

- 1) จัดระบบอนุรักษ์ ฟื้นฟูและป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ
- 2) วางระบบบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพทั้ง 25 ลุ่มน้ำ เน้นการปรับระบบการบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ
- 3) การพัฒนาและใช้พลังงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 4) การพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศและเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 5) การร่วมลดปัญหาโลกร้อนและปรับตัวให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- 6) การใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์และนโยบายการคลังเพื่อสิ่งแวดล้อม

1.8 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 เป็นแผนพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งแปลงยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น ทิศทางการพัฒนาจึงมุ่งเตรียมความพร้อมและวางรากฐานในการยกระดับประเทศไทยให้เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแผนพัฒนาประเทศฉบับนี้ กล่าวได้ว่าเป็นแผนที่มุ่งเน้นกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และให้ความสำคัญกับการพัฒนาเมืองเป็นอย่างมากกำหนดแนวทางการพัฒนาไว้ดังนี้

- 1) พัฒนาสภาพแวดล้อมเมืองศูนย์กลางของจังหวัดให้เป็นเมืองน่าอยู่ เพื่อการใช้งานของคนทุกกลุ่มในสังคมอย่างเท่าเทียมเอื้อต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างสมดุล
- 2) ส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองอย่างบูรณาการภายใต้การมีส่วนร่วมของส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคมและภาคเอกชน
- 3) พัฒนาระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมือง
- 4) รักษาอัตลักษณ์ของเมืองและสร้างคุณค่าของทรัพยากรเพื่อกระจายรายได้ให้คนในท้องถิ่น
- 5) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเมือง

1.9 แผนพัฒนาจังหวัดชลบุรี (พ.ศ. 2561 – 2564)

วิสัยทัศน์จังหวัดชลบุรี “ฐานเศรษฐกิจอุตสาหกรรมสะอาด แหล่งท่องเที่ยวนานาชาติ แหล่งผลิตสินค้าปลอดภัย ประตูดูเศรษฐกิจโลก สังคมแห่งการเรียนรู้ และมีภูมิคุ้มกัน”

เป้าประสงค์รวม

- 1) เศรษฐกิจของกลุ่มภาคตะวันออกขยายตัวอย่างต่อเนื่อง มีเสถียรภาพ มาตรฐานสู่สากล และสามารถแข่งขันได้ทั้งในและต่างประเทศ
- 2) เป็นเมืองศูนย์กลางธุรกิจ การขนส่ง การค้า การลงทุน และโลจิสติกส์ระดับนานาชาติ พร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

3) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสมบูรณ์สอดคล้องกับระบบนิเวศ และ การใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์การพัฒนา

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยกระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่ให้เป็นอุตสาหกรรมแห่งอนาคต โดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีขั้นสูงในกระบวนการผลิตอย่างเป็นมิตรกับสังคมและสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชายทะเลนานาชาติ กิจกรรมการท่องเที่ยว สินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวได้มาตรฐานสากลให้เป็นฐานการกระจายรายได้และสร้างงาน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาศักยภาพสินค้าเพื่อการแปรรูป โดยมีกระบวนการผลิตที่ทันสมัย และไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม ให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานปลอดภัยสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาและปรับปรุงด้านการผังเมือง โครงสร้างพื้นฐาน และระบบ Logistics เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ สังคม และนวัตกรรมให้เป็นเมืองที่น่าอยู่อย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาคนและชุมชนให้มีคุณภาพ โดยการจัดบริการสังคมให้มีคุณภาพ และมาตรฐานรองรับการเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างสมดุลและยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 6 บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความสมดุล ในระบบนิเวศด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม และทุกภาคส่วนได้ใช้ประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

1.10 การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor Development - EEC)

ภาคตะวันออกเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูง หากมีการพัฒนาพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เป็นระบบและสอดคล้องกับหลักการพัฒนายั่งยืนแล้วจะทำให้การใช้ที่ดินในภาคตะวันออก เป็นไปอย่างเหมาะสมกับสภาพและศักยภาพของพื้นที่ได้อย่างแท้จริง ทั้งยังจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศโดยรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมให้มีการประกอบ พาณิชยกรรมและอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ทันสมัย สร้างนวัตกรรมและเป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อม โดยกำหนดให้ภาคตะวันออกเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก มีการวางแผนการใช้ ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ชัดเจนแน่นอน โดยเหมาะสมกับสภาพและศักยภาพของพื้นที่ สอดคล้องกับ หลักการพัฒนายั่งยืน มีการบูรณาการการจัดโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคให้ต่อเนื่อง และเชื่อมโยงกันทั้งในและนอกเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พัฒนาเมืองให้มีความทันสมัยระดับ นานาชาติที่เหมาะสมต่อการอยู่อาศัยและการประกอบกิจการ มีการให้บริการภาครัฐแบบเบ็ดเสร็จ ครบวงจร รวมทั้งให้สิทธิประโยชน์ทั้งแก่ผู้ประกอบการและผู้อยู่อาศัยในเขตพัฒนาพิเศษภาค

ตะวันออกเป็นการเฉพาะ ครอบคลุมพื้นที่ 3 จังหวัด คือ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง โครงการสำคัญภายใน 5 ปีแรก

1) รถไฟความเร็วสูง (High - Speed Train) เชื่อมต่อสนามบินนานาชาติทั้ง 3 แห่ง สุวรรณภูมิ ดอนเมือง อุตะภา ผ่าน 3 จังหวัดของโครงการ

2) รถไฟคู่ (Double Track Railway Industrial - Port) จากแหล่งอุตสาหกรรมทั่วประเทศ เชื่อมสู่ท่าเรือแหลมฉบัง มาบตาพุด และสัตหีบ

3) ขยายมอเตอร์เวย์ (Motorway Bangkok – Pattaya - Rayong) เชื่อมต่อจากเดิม กรุงเทพฯ - พัทยา ไปถึงระยอง

4) ขยายสนามบินอุตะภา (U - Tapao International Airport) ยกฐานะเป็นสนามบินนานาชาติ รองรับนักท่องเที่ยวและผู้โดยสารในอนาคตได้ 30 ล้านคนต่อปี

5) ขยายท่าเทียบเรือน้ำลึก ทั้ง 2 แห่ง คือ ท่าเรือแหลมฉบัง (Laem Chabang Port) สำหรับขนส่งตู้สินค้าและรถยนต์ ท่าเรือมาบตาพุด (Map Ta Phut Industrial Port) สำหรับลำเลียงสินค้าเหลวและก๊าซธรรมชาติ

6) เนรมิตเมืองใหม่ 5 แห่ง (5 - New Cities and Communities) สุ่มหานครใหม่ด้วยการจัดวางระบบผังเมืองสมบูรณ์แบบ ทันสมัย สอดคล้องการดำเนินชีวิต ธรรมชาติการท่องเที่ยวและนวัตกรรม

พื้นที่ 3 จังหวัดในภาคตะวันออก เป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมหลักของประเทศ มีศักยภาพที่จะส่งเสริมให้ขยายฐานการผลิตได้อย่างมหาศาล จึงมีการกำหนดเป้าหมายให้ขับเคลื่อน 5 อุตสาหกรรมเดิมที่มีศักยภาพสูง (First S - curve) และสร้าง 5 อุตสาหกรรมใหม่สำหรับอนาคต (New S - curve) พร้อมผลักดันให้มีการขยายนิคมอุตสาหกรรมที่มีอยู่เดิมและสร้างนิคมอุตสาหกรรมใหม่ รองรับกลุ่มอุตสาหกรรมทั้ง 10 กลุ่ม ตามความเหมาะสมของแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรม ประกอบด้วย

1) อุตสาหกรรมยานยนต์แห่งอนาคต

2) อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ

3) การเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพระดับสูง

4) การแปรรูปอาหาร

5) การท่องเที่ยว

6) อุตสาหกรรมหุ่นยนต์ ทั้งสำหรับภาคอุตสาหกรรมและการใช้งานในชีวิตประจำวัน

7) อุตสาหกรรมการบินแบบครบวงจร ศูนย์ซ่อมอากาศยานชิ้นส่วนอะไหล่รวมทั้ง

ศูนย์ฝึกการบินบริเวณสนามบินอุตะภา

8) อุตสาหกรรมการแพทย์และการดูแลสุขภาพแบบครบวงจร

9) อุตสาหกรรมไบโออีโคโนมี โดยเฉพาะพลังงานและเคมีชีวภาพ

10) อุตสาหกรรมเทคโนโลยีดิจิทัล

1.11 การมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่เป็นกลุ่มหรือคณะบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมกับรัฐในการดำเนินงาน โดยมีเนื้อหาการศึกษาดังนี้

1) ความหมายและความสำคัญ

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การร่วมกันในการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและการมีส่วนร่วมเป็นกลุ่ม (Reeder, 1963, p. 39) โดยกลุ่มของประชาชนก่อให้เกิดการรวมตัวที่สามารถจะกระทำการตัดสินใจใช้ทรัพยากร และมีความรับผิดชอบในกิจกรรมที่กระทำในกลุ่ม (WHO/ UNICEF, 1978, pp. 4-8) หรืออีกนัยหนึ่ง การมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชน (ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, 2536, หน้า 20) เกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental and emotional involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการ (Contribution) ให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, 2527, หน้า 183)

การมีส่วนร่วมมีความสำคัญในเชิงการพัฒนา เนื่องจากการมีส่วนร่วมเกิดจากแนวคิดสำคัญ 3 ประการ คือ 1) ทำให้เกิดความสนใจและห่วงกังวลร่วมกันของบุคคลซึ่งเห็นพ้องต้องกัน กลายเป็นความสนใจและห่วงใยร่วมกันของส่วนรวม 2) ทำให้เห็นภาพความเดือดร้อนและความพึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่ ผลักดันให้งานพุ่งไปข้างหน้าสู่การรวมกลุ่ม การวางแผนและการลงมือกระทำร่วมกัน 3) ทำให้มีการตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงชุมชนไปในทิศทางที่ปรารถนา ซึ่งการตัดสินใจจะต้องรุนแรงพอที่จะทำให้เกิดความคิดริเริ่ม ตอบสนองต่อความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่เกี่ยวกับกิจกรรมนั้น ๆ (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, 2527) ทั้งนี้การมีส่วนร่วมมีความสำคัญในแง่ของการบริหารงานพัฒนา กล่าวคือ 1) จะช่วยให้ประชาชนยอมรับโครงการมากขึ้น เนื่องจากเป็นโครงการที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชน 2) ประชาชนจะมีความรู้สึกผูกพัน รู้สึกเป็นเจ้าของโครงการนั้นมากขึ้น 3) การดำเนินโครงการจะราบรื่นเนื่องจากได้รับความร่วมมือจากประชาชน 4) โครงการจะให้ประโยชน์กับประชาชนมากขึ้น มีการระดมทรัพยากรเพื่อการพัฒนามากขึ้นและ 5) ช่วยพัฒนาขีดความสามารถของประชาชน (ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์, 2531)

2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

การที่ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมนั้น Koufman (1949, p. 7) ได้ทำการศึกษา ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนในชนบท พบว่า อายุ เพศ การศึกษา ขนาดของครอบครัว อาชีพ รายได้ และระยะเวลาการอยู่อาศัยในท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งนี้บุคคล 4 ฝ่ายมีส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชนบท ประกอบด้วย ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคคลภายนอก สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อายุและเพศ สถานภาพในครอบครัว ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม เช่น ชั้นทางสังคม ศาสนา อาชีพ รายได้และทรัพย์สิน ระยะเวลาในท้องถิ่น และระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ ที่ดินถือครองและสถานภาพแรงงาน (Cohen and Uphoff, 1981, pp. 17-19)

นอกจากนี้ ประยูร ศรีประสาธน์ (2542, หน้า 5) ได้นำเสนอปัจจัยของการมีส่วนร่วมว่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมมี 3 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ 2) ปัจจัยทางสังคม และเศรษฐกิจ ได้แก่ การศึกษา อาชีพ รายได้ และการเป็นสมาชิกกลุ่ม และ 3) ปัจจัยด้านการสื่อสาร ได้แก่ การรับข่าวสารจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคล

3) ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน

การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เพื่อการกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนนั้น Fomarooff (1980, p.104) เสนอว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน มีขั้นตอนการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) การวางแผน รวมถึงการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมาย กลวิธี ทรัพยากรที่ต้องใช้ ตลอดจนการติดตามประเมินผล 2) การดำเนินงาน 3) การใช้บริการจากโครงการ และ 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ นอกจากนี้ เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2527) ได้เสนอขั้นตอนของการมีส่วนร่วมจากประสบการณ์ภาคสนามในประเทศไทยว่าการมีส่วนร่วมที่แท้จริงนั้นน่าจะมี 4 ขั้นตอน คือ

(1) ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของชาวชนบท ขั้นตอนนี้เป็นส่วนสำคัญที่สุด เพราะถ้าชาวชนบทยังไม่สามารถเข้าใจปัญหาและค้นหา สาเหตุของปัญหาด้วยตัวเอง กิจกรรมต่าง ๆ ที่ตามมาก็ไร้ประโยชน์เพราะชาวชนบท จะขาดความเข้าใจและมองไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมนั้นเนื่องจากชาวชนบทเป็นผู้อยู่กับปัญหา และรู้จักปัญหาของตนเองดีที่สุดแต่มนุษย์จะมองปัญหาของเขาได้ชัดเจนยิ่งขึ้นเมื่อมีคนมาช่วยเขาวิเคราะห์ถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหานั้น เจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนาที่ทำหน้าที่เสมือนหนึ่งเป็นกระจกเงาผู้สะท้อนภาพหรือเป็นจิตแพทย์ผู้ชักชวนให้ชาวชนบทมองเห็นภาพของปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาด้วยตัวเอง

(2) ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เป็นขั้นตอนต่อไปที่ขาดไม่ได้เพราะหากเจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนาต้องการแสดงผลงานการพัฒนาวัตถุให้เสร็จสิ้น โดยฉบับไว้ก็จะดำเนินการวางแผนงานเสียด้วยตนเอง ผลที่ตามมาคือ เมื่อขาดเจ้าหน้าที่ชาวชนบทก็จะไม่สามารถดำเนินการวางแผนงานได้ด้วยตนเองสิ่งนี้อาจเป็นความยากลำบากที่ผลักดันให้เจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนาทำหน้าที่เป็นเพียงเพื่อนของชาวชนบทในการช่วยวางแผนเพราะชาวชนบทโดยทั่วไปมีการศึกษาน้อย แต่ถ้าเราไม่ให้ชาวชนบทได้มีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ โอกาสที่ชาวชนบทจะได้รับการศึกษาและพัฒนา ตนเองในการวางแผนดำเนินงานก็จะหมดไปเจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนาต้องทำใจให้ได้ว่าการศึกษาใดก็ตาม ต้องเริ่มความยากง่ายเร็วช้า จากระดับของผู้จะรับการศึกษา มิใช่จากระดับความรู้ความสามารถของผู้ให้การศึกษา

(3) ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน ถึงแม้ว่าชาวชนบทจะยากจน และขาดแคลนทรัพยากรแต่ชาวชนบทที่มีทรัพยากรที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงานได้เพราะจากประสบการณ์การทำงานในชนบทอย่างน้อยชาวชนบทก็มีแรงของตนเองเป็นขั้นต่ำที่สุดที่จะเข้าร่วมได้และในหลาย ๆ แห่งชาวชนบทสามารถที่จะร่วมลงทุนในกิจกรรมหลาย ๆ ประเภทได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงานจะทำให้ชาวชนบทคิดค้นทุนให้กับตัวเองในการดำเนินงานและจะระมัดระวังรักษากิจกรรมที่สร้างขึ้นเพราะเขามีความรู้สึกเป็นเจ้าของ ซึ่งต่างไปจากสภาพที่การลงทุนและการปฏิบัติงานทั้งหมดมาจากปัจจัยภายนอกจะมีอะไรเสียหายก็ไม่เดือดร้อนมากนัก และการบำรุงรักษาก็จะไม่เกิดขึ้นเพราะเมื่อไม่ใส่ใจของเขา เขาก็จะไม่บำรุงรักษาไม่รัก และไม่หวงเหวนนอกจากนั้นการร่วมปฏิบัติงานด้วยตนเองทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิดและเมื่อเห็นประโยชน์ก็สามารถจะดำเนินกิจกรรมชนิดนั้นด้วยตนเองต่อไปได้

(4) ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่สำคัญอย่างยิ่งเพราะถ้าหากการติดตามและการประเมินผลงาน ขาดการมีส่วนร่วมของชาวชนบทแต่ดำเนินการโดยบุคคลภายนอกชาวชนบทย่อมจะไม่ได้ประเมินด้วยตนเองว่างานที่ทำไปนั้นได้รับผลดีได้รับประโยชน์อย่างไรหรือไม่การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อไปจึงอาจประสบความยากลำบากเพราะชาวชนบทไม่ได้ประเมินด้วยตนเองให้รู้แจ้งว่าดีหรือไม่คืออย่างไร ถึงแม้จะมีผู้โต้แย้งว่าการประเมินที่เที่ยงธรรมที่สุดน่าจะมาจากบุคคลภายนอกที่ไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมนั้น ๆ แต่ถ้าคิดถึงจุดมุ่งหมายของการพัฒนาที่มุ่งจะพัฒนาคนการคำนึงถึงแต่ความเที่ยงธรรมในแนวคิดของคนภายนอกย่อมไร้ประโยชน์การผสมผสานระหว่างคนภายนอก กับชาวชนบทน่าจะเกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์มากกว่าโดยเฉพาะอย่างยิ่งหากส่วนประกอบของคนนอกที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับกิจกรรมจะเป็นชาวชนบทในหมู่บ้านอื่น ๆ มาร่วมประเมินด้วยก็จะก่อให้เกิดประโยชน์

ไม่น้อยเพราะนอกจากจะเป็นการเผยแพร่กิจกรรมออกไปแล้วชาวชนบทจะเข้าใจและมองเห็นคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ คล้ายคลึงกับชาวชนบทด้วยตนเอง

นอกจากนั้น Cohen and Uphoff (1977) ได้จำแนกการมีส่วนร่วมเป็น 4 ประเภทคือ

(1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหมายถึงการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มโครงการ โดยมีการอภิปรายถึงปัญหาและความต้องการมีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การกำหนดทางเลือกว่าควรจะทำโครงการหรือกิจกรรมใดบ้างและการตัดสินใจว่าจะทำโครงการหรือกิจกรรมใดและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจยังครอบคลุมไปถึงการตัดสินใจในระหว่างการดำเนินงานโครงการ

(2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติหมายถึงการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในทรัพยากรต่างๆ ให้กับโครงการทั้งในด้านเงินแรงงานวัสดุอุปกรณ์และการมีส่วนร่วมในการบริหารและประสานงานโครงการต่าง ๆ

(3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์การมีส่วนร่วมประเภทนี้มีสองนัยคือ เป็นทั้งการร่วมรับประโยชน์และร่วมรับผลสืบเนื่องในทางลบจากโครงการพัฒนาผลประโยชน์ที่ได้รับ ได้แก่ 1) ผลประโยชน์ด้านวัตถุคือการมีรายได้และทรัพย์สินเพิ่มขึ้นและมั่นคงมากขึ้นหรือการมีสาธารณูปโภคที่เพียงพอมีประสิทธิภาพหรือคุณภาพดี 2) ผลประโยชน์ด้านสังคมได้แก่การได้รับการศึกษาหรือมีการรู้หนังสือมากขึ้นรวมทั้งการให้บริการสังคมอื่น ๆ มากขึ้นและมีคุณภาพดีขึ้น 3) ผลประโยชน์ส่วนบุคคลได้แก่การมีความนับถือตนเองมากขึ้นมีพลังอำนาจทางการเมืองมากขึ้นและมีความรู้สึกถึงความมีประสิทธิภาพของตนเอง

(4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลเป็นการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินโครงการทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการรูปแบบการมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการเช่นการประชุมเพื่อทบทวนและประเมินการดำเนินงานที่ผ่านมารวมเป็นคณะกรรมการหรือคณะกรรมการในการประเมินผลหรือการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในการวิจัยประเมินผลสำหรับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอย่างไม่เป็นทางการเช่นการประชุมกลุ่มย่อยอย่างไม่เป็นทางการหรือการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการ

สำหรับขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน อภิญา กังสนารักษ์ (2544, หน้า 14 -15) ได้นำเสนอว่าชุมชนต้องมีส่วนร่วมใน 4 ขั้นตอน คือ

(1) การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการร่วมกันหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ร่วมตัดสินใจกำหนดความต้องการและร่วมลำดับความสำคัญของความต้องการ

(2) การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน รวมถึงทรัพยากรและแหล่งวิทยาการที่จะใช้ในโครงการ

(3) การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน

(4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าผลจากการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยสามารถกำหนดการประเมินผลเป็นระยะต่อเนื่องหรือประเมินผลรวมทั้งโครงการในคราวเดียวกันก็ได้

ในส่วนของกระทรวงมหาดไทย ได้ระบุขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วม ไว้ 5 ขั้นตอน (กระทรวงมหาดไทย, 2547, หน้า 11-13) คือ

(1) การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนาซึ่งเป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชนและการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ

(2) การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนในการพัฒนาซึ่งเป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการกำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงานตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะใช้

(3) การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินการพัฒนาซึ่งเป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ โดยการสนับสนุนทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์และแรงงานหรือ เข้าร่วมบริหารงานประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

(4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนาซึ่งเป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนาหรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

(5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนาเป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใดซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในรูปของการประเมินย่อย (Formative evaluation) เป็นการประเมินผลก้าวหน้าเป็นระยะ ๆ หรือกระทำในรูปของการประเมินรวม (Summative evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปโดยรวม

โดยมียุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและองค์กรชุมชน ไว้ 2 ด้าน คือ (กระทรวงมหาดไทย, 2547, หน้า 13-14)

(1) การจัดกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม เช่น การจัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ของหมู่บ้านการจัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกลุ่มองค์กรต่าง ๆ การจัดทัศนศึกษาดูงานการเรียนรู้ผู้มีประสบการณ์มาให้ข้อคิดเห็น การจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการลงมือปฏิบัติจริง และการถอดประสบการณ์และสรุปบทเรียน

(2) การพัฒนาเครือข่าย โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้นำสนับสนุนให้เกิดเวทีแลกเปลี่ยนอย่างต่อเนื่องเนื่องการสนับสนุนข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นอย่างต่อเนื่อง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการดำเนินงานร่วมกันของเครือข่ายอย่างต่อเนื่องจะทำให้เกิดกระบวนการจัดการและการจัดองค์กรร่วมกัน

4) ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา สรุปได้ดังนี้

(1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ย่อมก่อให้เกิดการพึ่งตนเองได้ในที่สุด เนื่องจากเกิดการเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาและสร้างความเจริญให้กับชุมชนหรือหมู่บ้านของตนผ่านกิจกรรมกระบวนการทำงานตามโครงการ

(2) การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเป็นการสะท้อนถึงความจริงใจของรัฐบาลที่มีต่อการสนับสนุนให้ประชาชนมีเสรีภาพในการตัดสินใจและกำหนดชะตากรรมของท้องถิ่นของตน

(3) เป็นช่องทางสะท้อนปัญหาความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่นได้ถูกต้องตรงประเด็น

(4) เป็นการสร้างฉันทามติร่วมกันซึ่งจะก่อให้เกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจ เนื่องจากเป็นการสร้างข้อตกลงที่เกิดจากการยอมรับร่วมกันภายในกลุ่ม

(5) เป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคคลเพราะในกระบวนการมีส่วนร่วมย่อมจะต้องมีการแลกเปลี่ยนความรู้และข้อคิดเห็นระหว่างกันดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นเสมือนเวทีในการเรียนรู้ที่มีประโยชน์อย่างมาก

(6) เป็นการสนับสนุนการพัฒนาความรักท้องถิ่นและความรับผิดชอบต่อสังคมให้เกิดขึ้นในพฤติกรรมของประชาชนในท้องถิ่น

(7) ประชาชนเกิดความรู้สึกรักเป็นเจ้าของผลงานอันเนื่องมาจาก โครงการพัฒนาที่จัดทำขึ้นในหมู่บ้านและจะช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลในการดูแลรักษา

ชุมชนสามารถพัฒนาตนเองได้โดยการกระทำร่วมกันของคนในชุมชน จึงกล่าวได้ว่าการพัฒนาชุมชนไม่ใช่เป็นการพัฒนาคน แต่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนและใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะของคนในชุมชนมีในการพัฒนาศักยภาพและกระบวนการเรียนรู้ของคนโดยเริ่มจากความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนนำมาแลกเปลี่ยน ต่อยอดโดยทุกคนมีส่วนร่วมในการให้และการรับความรู้เป็นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าการถ่ายทอดและการฝึกอบรมดังนั้นผลของการเรียนรู้จึงเป็นทั้งองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการเรียนรู้แลกเปลี่ยนและจิตสำนึกหรือระบบคุณค่าใน

การพึ่งพาตนเองและการช่วยเหลือเกื้อกูลกันให้มากยิ่งขึ้น (กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาระบบบริหารจัดการชุมชน, 2548)

ทั้งนี้ แนวทางปฏิบัติในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรชุมชน ในการพัฒนาชุมชน มีดังนี้ 1. กิจกรรมการพัฒนาใด ๆ ของชุมชนจะต้องเริ่มจากประชาชนที่จะเป็นผู้ริเริ่มเนื่องจากเป็นผู้รู้ปัญหาของชุมชนและความต้องการของตนเองมากที่สุด 2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดกิจกรรมในการพัฒนาต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของสมาชิกของชุมชนในรูปองค์กรชุมชน 3. ประชาชนควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมในทุกขั้นตอนให้มากที่สุดและ 4. ภาครัฐและภาคเอกชน ควรส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาของประชาชนเพื่อเพิ่มศักยภาพพัฒนาขีดความรู้และทักษะในการแก้ไขปัญหาของชุมชน (วรวิทย์ อวิรุทธ์วรกุล, 2544, หน้า 66)

2. องค์กรด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมของไทย

องค์กรที่มีบทบาทในการจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีหลายองค์กรสามารถจำแนกได้ 2 รูปแบบ คือ องค์กรภาครัฐกับองค์กรประชาชนและองค์กรเอกชน

2.1 องค์กรภาครัฐ

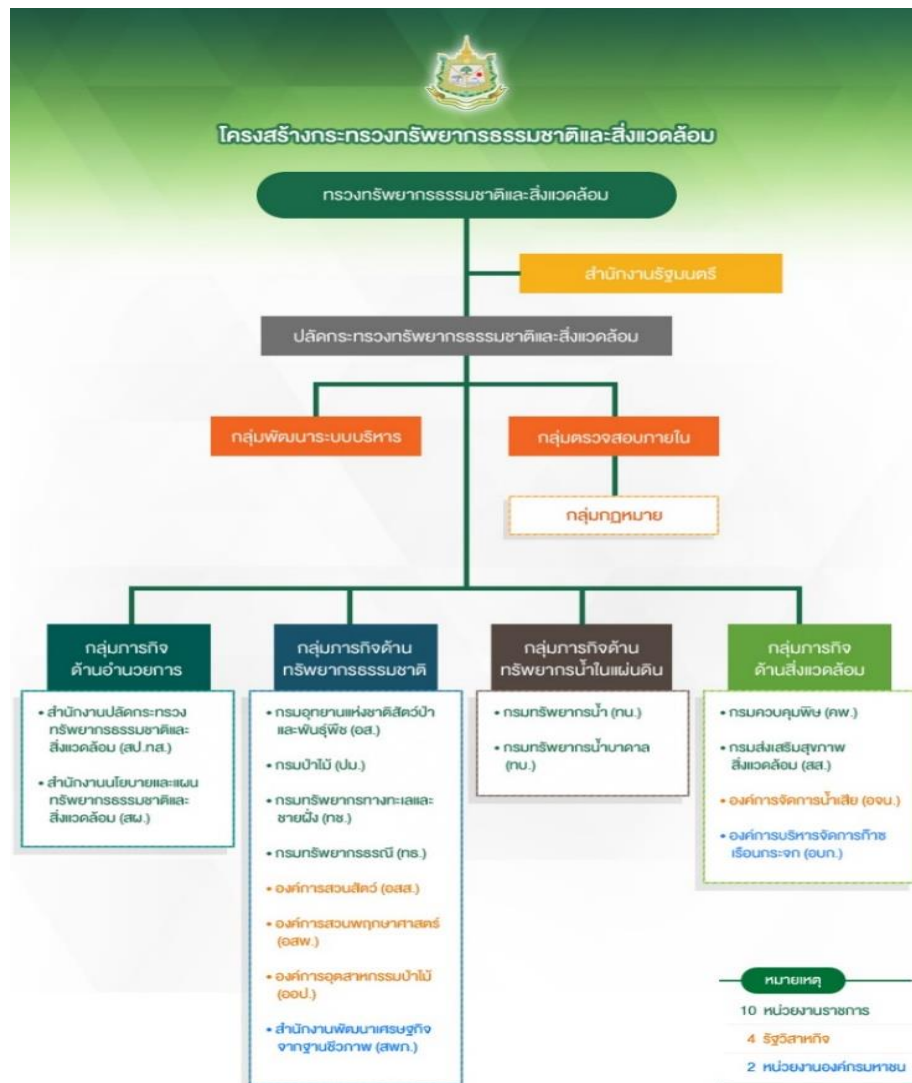
องค์กรภาครัฐที่มีบทบาทในการคุ้มครองดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และควบคุมแหล่งกำเนิดมลพิษในเขตเมืองอันเป็นที่รับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 5 รูปแบบ นั้นหากพิจารณาจากกฎหมายจัดตั้งและกำหนดอำนาจหน้าที่ที่หน่วยงานทั้งในราชการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาคนั้นจะมีเป็นจำนวนมาก หากกล่าวแต่เฉพาะองค์กรที่สำคัญจะประกอบด้วย กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงอุตสาหกรรม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ละองค์กรมีรายละเอียดของการศึกษาดังนี้

1) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับ การสงวน อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดการการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนด โดยมีพันธกิจ คือ อนุรักษ์ ฟื้นฟู ควบคุมการจัดสรรและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการสร้างคุณค่าที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยอาศัยการเสริมสร้างระบบและกลไกการจัดการภายในให้สามารถดำเนินกิจการประสานกับเครือข่ายภาคีและผู้มีส่วนได้เสียภายนอกอย่างมีพลังและสอดคล้องกลมกลืน มีการกำหนดนโยบายการดำเนินงานไว้ ดังนี้

(1) อนุรักษ์ ฟื้นฟูและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติทุกประเภท ทั้งดิน ป่าไม้ และสัตว์ป่า ที่ตอบสนองต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

- อย่างยั่งยืน
- (2) อนุรักษ์ ฟื้นฟู และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลและชายฝั่ง
- อย่างยั่งยืน
- (3) บริหารจัดการเพื่อใช้ประโยชน์ที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นธรรม และยั่งยืน
- (4) การบริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการให้มีการจัดการน้ำในระดับทั้งประเทศ ทั้งน้ำผิวดินและน้ำใต้ดินอย่างมีประสิทธิภาพ
- (5) พัฒนาระบบบริหารจัดการภัยพิบัติ พัฒนาระบบเตือนภัยทางธรรมชาติและ สาธารณภัย
- (6) พัฒนาเครื่องมือและกลไกในการดูแลรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการจัดการ มลพิษ
- (7) พัฒนาองค์ความรู้และกลไกในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ
- (8) สร้างความตระหนัก จิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ภาพประกอบที่ 2.2 โครงสร้างกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กรมควบคุมมลพิษ มีอำนาจหน้าที่บทบาทและภารกิจทั่วไป ซึ่งถือปฏิบัติตามบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 โดยให้อำนาจคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ คณะกรรมการควบคุมมลพิษ และเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ ในการบังคับใช้มาตรการต่าง ๆ ตามกฎหมาย เพื่อประโยชน์ในการควบคุม ป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากภาวะมลพิษ ซึ่งได้แก่ การเสนอความเห็นในการจัดกำหนดนโยบายด้านการควบคุมมลพิษของประเทศ การกำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม (มาตรฐานคุณภาพน้ำในแม่น้ำลำคลอง น้ำทะเลชายฝั่ง คุณภาพอากาศในบรรยากาศ ฯลฯ (การกำหนดมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด (มาตรฐานน้ำทิ้งจากอาคารต่างๆ น้ำทิ้งจากโรงงานอุตสาหกรรม และนิคมอุตสาหกรรม มาตรฐานไอเสียจาก ยานพาหนะต่างๆ ฯลฯ) การจัดทำ

แผนการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม และมาตรการควบคุมมลพิษ (การจัดการขยะมูลฝอย การจัดการของเสียอันตราย การประกาศเขตควบคุมมลพิษ ฯลฯ) การติดตามตรวจสอบสถานการณ์มลพิษ รับเรื่องราวร้องทุกข์ด้านมลพิษ และดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมด้านการควบคุมมลพิษ

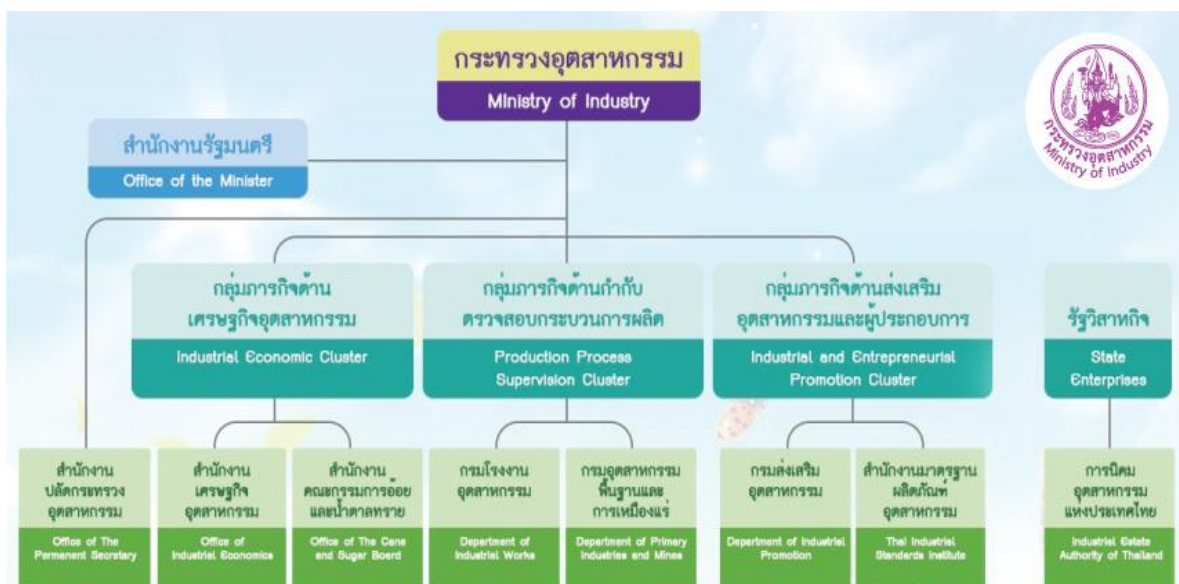
บทบาทและภารกิจดังกล่าวตามบทบัญญัติของ พ.ร.บ.สิ่งแวดล้อมฯ พ.ศ. 2535 มิได้มีเจตนารมณ์ที่จะให้กรมควบคุมมลพิษมีอำนาจลงล่างหรือเข้าแทนที่อำนาจการจัดการน้ำเสียหรือของเสียอื่น ๆ ที่ออกตามกฎหมายอื่นหรือของหน่วยงานอื่น แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีหน่วยงานรับผิดชอบด้านการควบคุมมลพิษ โดยเฉพาะ เอื้อประโยชน์ สนับสนุนและผลักดันการดำเนินงานของหน่วยงานที่มีอำนาจตามกฎหมายที่มีอยู่เดิม และอุดช่องว่างในกรณีที่ไม่มีกฎหมายใดบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ ตัวอย่างเช่น เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษแม้มีอำนาจเข้าไปทำการตรวจสอบโรงงานอุตสาหกรรม หากพบว่ามีมลพิษหรือฝ่าฝืนกฎหมายก็ไม่มีอำนาจดำเนินการตามกฎหมายได้ทันที แต่มีหน้าที่ต้องแจ้งให้เจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่โดยตรงตามกฎหมายโรงงานให้เป็นผู้ดำเนินการ ต่อเมื่อปรากฏว่าเจ้าพนักงานดังกล่าวไม่ดำเนินการแก่ผู้กระทำผิดภายในเวลาอันสมควร เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษจึงจะมีอำนาจ ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของตนตามกฎหมาย หรือกรณีการกำหนดมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายอื่นก็สามารถดำเนินการได้ แต่มาตรฐานดังกล่าวต้องเข้มงวดกว่ามาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดที่ออกตาม พ.ร.บ. สิ่งแวดล้อมฯ พ.ศ. 2535 เป็นต้น

2) กระทรวงอุตสาหกรรม

มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรม การส่งเสริม การพัฒนาผู้ประกอบการ และได้กำหนดวิสัยทัศน์ให้องค์กรนำการพัฒนาอุตสาหกรรมสู่ความยั่งยืน โดยดำเนินการภายใต้ยุทธศาสตร์หลักที่สำคัญ 4 ประการ เพื่อกำกับดูแลและส่งเสริมอุตสาหกรรมไทยสู่ความยั่งยืน

ภาพประกอบที่ 2.3 ยุทธศาสตร์กระทรวงอุตสาหกรรม

ภาพประกอบที่ 2.4 โครงสร้างกระทรวงอุตสาหกรรม

กรมโรงงานอุตสาหกรรมมีบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบดังนี้

- (1) ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย พัฒนา และกำหนดนโยบาย แผนงาน หลักเกณฑ์ และมาตรฐานด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย สุขอนามัย การบริหารความปลอดภัยและการประหยัดพลังงานของโรงงาน
- (2) ส่งเสริม สนับสนุน และให้บริการด้านเทคโนโลยีความปลอดภัย อาชีวอนามัย สุขอนามัย การบริหารความปลอดภัย และการประหยัดพลังงานของโรงงาน
- (3) ป้องกันและประสานการระงับภัยจากโรงงานและการประหยัดพลังงาน
- (4) ให้บริการตรวจสอบความปลอดภัยแก่ผู้ประกอบการ โรงงานหรือหน่วยงานภาครัฐที่ร้องขอ ในกรณีที่มีความเสี่ยงสูงหรือต้องใช้ความชำนาญพิเศษเฉพาะด้าน
- (5) ตรวจสอบรายงานความปลอดภัยของผู้ประกอบการ โรงงานตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน พร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้องตามกฎหมายดังกล่าว
- (6) ติดต่อและประสานความร่วมมือด้านความปลอดภัยของโรงงานกับหน่วยงานหรือองค์การด้านความปลอดภัยทั้งในและต่างประเทศ เพื่อป้องกันและลดผลกระทบจากอุบัติเหตุรวมทั้งการกีดกันทางการค้าด้วยเหตุผลจากความเสี่ยงภัย
- (7) พิจารณาอนุญาต ควบคุม กำกับดูแล บุคลากรหรือหน่วยงานด้านความปลอดภัยตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน
- (8) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

ภาพประกอบที่ 2.5 แผนภูมิโครงสร้างส่วนราชการ กรมโรงงานอุตสาหกรรม

3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในปัจจุบันราชการส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักการกระจายอำนาจของประเทศที่มีกฎหมายจัดระดับพระราชบัญญัติตั้งขึ้น มีทั้งสิ้น 5 รูปแบบ ประกอบด้วย เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบตามมีกรอบอำนาจหน้าที่ด้านการลดและการขจัดมลพิษสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่รับผิดชอบตามกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

รูปแบบที่ 1 เทศบาล จำแนกดังนี้

(1) เทศบาลตำบล ได้แก่ ท้องถิ่นซึ่งมีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบล และในประกาศฉบับนี้กฎหมายกำหนดให้ต้องมีการระบุชื่อและเขตของเทศบาลไว้ด้วยประกาศกระทรวงมหาดไทยนั้นให้ระบุชื่อและเขตเทศบาลไว้ด้วย

(2) เทศบาลเมือง ได้แก่ ท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดหรือท้องถิ่นชุมนุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่หนึ่งหมื่นคนขึ้นไป ทั้งมีรายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามพระราชบัญญัตินี้ และมีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลเมือง โดยในประกาศฉบับนี้กฎหมายกำหนดให้ต้องมีการระบุชื่อและเขตของเทศบาลไว้ด้วย

(3) เทศบาลนคร ได้แก่ ท้องถิ่นชุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่ห้าหมื่นคนขึ้นไป ทั้งมีรายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามพระราชบัญญัตินี้ และมีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลนคร โดยในประกาศฉบับนี้กฎหมายกำหนดให้ต้องมีการระบุงบชื่อและเขตของเทศบาลไว้ด้วย

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และแก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดหน้าที่ของเทศบาลที่ต้องทำในเขต ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 อำนาจหน้าที่ของเทศบาลที่ต้องทำในเขต

รูปแบบเทศบาล	อำนาจหน้าที่ด้านการลดและขจัดมลพิษสิ่งแวดล้อม	
	หน้าที่ที่ต้องทำ	กิจการที่อาจจัดทำในเขต
เทศบาลตำบล	มาตรา 50 ประกอบด้วย	มาตรา 51 ประกอบด้วย
	1) รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน 2) ให้มีและบำรุงทางบกและทางน้ำ 3) รักษาความสะอาดของถนน หรือทางเดินและที่สาธารณะรวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล 4) ป้องกันและระงับโรคติดต่อ 5) ให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง 6) ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม 7) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ 8) บำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น 9) หน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่	1) ให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา 2) ให้มีโรงฆ่าสัตว์ 3) ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือและท่าข้าม 4) ให้มีสุสานและฌาปนสถาน 5) บำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร 6) ให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์รักษาคนเจ็บไข้ 7) ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น 8) ให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ
เทศบาลเมือง	มาตรา 53 ประกอบด้วย	มาตรา 54 ประกอบด้วย
	1) กิจการตามที่ระบุไว้ในมาตรา 50 2) ให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา 3) ให้มีโรงฆ่าสัตว์	1) ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือและท่าข้าม 2) ให้มีสุสานและฌาปนสถาน 3) บำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร

รูปแบบเทศบาล	อำนาจหน้าที่ด้านการลดและขจัดมลพิษสิ่งแวดล้อม	
	หน้าที่ที่ต้องทำ	กิจการที่อาจจัดทำในเขต
	4) ให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์และรักษาคนเจ็บไข้ 5) ให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ 6) ให้มีและบำรุงส้วมสาธารณะ 7) ให้มีและบำรุงการไฟฟ้า หรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น 8) ให้มีการดำเนินกิจการโรงรับจำนำหรือสถานสินเชื่อท้องถิ่น	4) ให้มีและบำรุงการสงเคราะห์มารดาและเด็ก 5) ให้มีและการบำรุงโรงพยาบาล 6) ให้มีการสาธารณสุข 7) จัดทำกิจการซึ่งจำเป็นเพื่อการสาธารณสุข 8) จัดตั้งและบำรุงโรงเรียนอาชีวศึกษา 9) ให้มีและบำรุงสถานที่สำหรับการกีฬาและพลศึกษา 10) ให้มีและบำรุงสวนสาธารณะ สวนสัตว์และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ 11) ปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรมและรักษาความสะอาดเรียบร้อยของท้องถิ่น 12) เทศพาณิชย์
เทศบาลนคร	มาตรา 56 ประกอบด้วย	มาตรา 57 ประกอบด้วย
	1) กิจการตามที่ระบุไว้ในมาตรา 53 2) ให้มีและบำรุงการสงเคราะห์มารดาและเด็ก 3) กิจการอย่างอื่นซึ่งจำเป็นเพื่อการสาธารณสุข 4) การควบคุมสุขลักษณะและอนามัยในร้านจำหน่ายอาหาร โรงมหรสพและสถานบริการอื่น ๆ 5) จัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและการปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม 6) จัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ 7) การวางผังเมืองและการควบคุมการก่อสร้าง 8) การส่งเสริมกิจการท่องเที่ยว	เทศบาลนครอาจจัดทำกิจการอื่น ๆ ตามมาตรา 54 ได้

รูปแบบที่ 2 องค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล มีชื่อย่อเป็นทางการว่า อบต. มีฐานะเป็นนิติบุคคล และเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงฉบับที่ 6 พ.ศ. 2552 โดยยกฐานะจากสภาตำบลที่มีรายได้โดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกันสามปีเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละหนึ่งแสนห้าหมื่นบาท

ตารางที่ 2.2 อำนาจหน้าที่ของเทศบาลที่ต้องทำใน อบต.

อบต.	หน้าที่ที่ต้องทำ	หน้าที่ที่อาจทำกิจการในเขต อบต.
	มาตรา 67 ประกอบด้วย	มาตรา 68 ประกอบด้วย
	1) จัดให้มีและบำรุงทางน้ำและทางบก 2) การรักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัด ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล 3) ป้องกันและระงับโรคติดต่อ 4) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 5) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุและพิการ 7) คุ้มครอง ดูแลและบำรุงรักษา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 8) บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น 9) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการ มอบหมาย	1) ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภคและการเกษตร 2) ให้มีและบำรุงไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น 3) ให้มีและรักษาทางระบายน้ำ 4) ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจและสวนสาธารณะ 5) ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกร และกิจการสหกรณ์ 6) ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว 7) บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพ 8) การคุ้มครองดูแลและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน 9) หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของ อบต. 10) ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม 11) กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์ 12) การท่องเที่ยว 13) การผังเมือง

รูปแบบที่ 3 องค์การบริหารส่วนจังหวัด

องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) คือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศไทย มีจังหวัดละหนึ่งแห่ง ยกเว้นกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ องค์การบริหารส่วนจังหวัด มีเขตพื้นที่รับผิดชอบครอบคลุมทั้งจังหวัด จัดตั้งขึ้นเพื่อบริการสาธารณประโยชน์ในเขตจังหวัด ตลอดทั้งช่วยเหลือพัฒนางานของเทศบาลและ อบต. รวมทั้งการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อไม่ให้งานซ้ำซ้อน อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดตามพระราชบัญญัติ

องค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 (แก้ไขเพิ่มเติม ถึงฉบับที่ 4 พ.ศ. 2552) มาตรา 45 ดังต่อไปนี้

- (1) ตราข้อบัญญัติโดยไม่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมาย
- (2) จัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด ตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด
- (3) สนับสนุนสภาตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น
- (4) ประสานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ของสภาตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่น
- (5) แบ่งสรรเงินซึ่งตามกฎหมายจะต้องแบ่งให้แก่สภาตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่น
- (6) อำนาจหน้าที่ของจังหวัดตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ. 2498 เฉพาะภายในเขตสภาตำบล
- (7) คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - (7 ทวิ) บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
- (8) จัดทำกิจการใด ๆ อันเป็นอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นอื่นที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด และกิจการนั้นเป็นการสมควรให้ราชการส่วนท้องถิ่นอื่นร่วมกันดำเนินการหรือ ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดทำ ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (9) จัดทำกิจการอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

บรรดาอำนาจหน้าที่ใดซึ่งเป็นของราชการส่วนกลางหรือราชการส่วนภูมิภาค อาจมอบให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดปฏิบัติได้ ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 46 องค์การบริหารส่วนจังหวัดอาจจัดทำกิจการใด ๆ อันเป็นอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นหรือองค์การบริหารส่วนจังหวัดอื่นที่อยู่นอกเขตจังหวัดได้ เมื่อได้รับความยินยอมจากราชการส่วนท้องถิ่นหรือองค์การบริหารส่วนจังหวัดอื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 48 องค์การบริหารส่วนจังหวัดอาจให้บริการแก่เอกชน ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นอื่นโดยเรียกค่าบริการได้ โดยตราเป็นข้อบัญญัติ

มาตรา 50 การดำเนินกิจการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มีลักษณะเป็นการพาณิชย์อาจทำได้ โดยการตราเป็นข้อบัญญัติ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

รูปแบบที่ 4 กรุงเทพมหานคร

เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ซึ่งทำหน้าที่บริหารเขตการปกครองพิเศษกรุงเทพมหานคร มีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่นมีระเบียบการบริหารตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 มีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการในเขตกรุงเทพมหานครในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) การรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ทั้งนี้ตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร และตามกฎหมายอื่นที่กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร

(2) การทะเบียนตามที่กฎหมายกำหนด

(3) การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

(4) การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง

(5) การผังเมือง

(6) การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ

(7) การวิศวกรรมจราจร

(8) การขนส่ง

(9) การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้ามและที่จอดรถ

(10) การดูแลรักษาที่สาธารณะ

(11) การควบคุมอาคาร

(12) การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย

(13) การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

(14) การพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

(14 ทวิ) บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดี

ของท้องถิ่น

- (15) การสาธารณสุขปโภค
- (16) การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล
- (17) การจัดให้มีและควบคุมสุสานและฌาปนสถาน
- (18) การควบคุมการเลี้ยงสัตว์
- (19) การจัดให้มีและควบคุมการฆ่าสัตว์
- (20) การควบคุมความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและการอนามัยใน
โรงแรมสรรพ และสาธารณสุขสถานอื่นๆ
- (21) การจัดการศึกษา
- (22) การสาธารณสุขการ
- (23) การสังคมสงเคราะห์
- (24) การส่งเสริมการกีฬา
- (25) การส่งเสริมการประกอบอาชีพ
- (26) การพาณิชย์ของกรุงเทพมหานคร
- (27) หน้าที่อื่น ๆ ตามที่กฎหมายระบุให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัด
นายอำเภอ เทศบาลนคร หรือตามที่คณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
มอบหมาย หรือที่กฎหมายระบุเป็นหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร

บรรดาอำนาจหน้าที่ใดซึ่งเป็นของราชการส่วนกลางหรือราชการส่วนภูมิภาคจะ
มอบให้กรุงเทพมหานครปฏิบัติก็ได้ โดยให้ทำเป็นพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ข้อบังคับหรือ
ประกาศ แล้วแต่กรณี ในกรณีที่ทำเป็นข้อบังคับหรือประกาศต้องได้รับความเห็นชอบจาก
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

รูปแบบที่ 5 เมืองพัทยา

เมืองพัทยา เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ 1 ใน 2 ของประเทศไทย
ตั้งอยู่ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี มีระดับเทียบเท่าเทศบาลนครจัดตั้งพระราชบัญญัติ
ระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2521 ต่อมาในปี พ.ศ. 2542 ได้มีการจัดโครงสร้างการบริหาร
เมืองพัทยาใหม่ โดยการตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 เป็นการ
ปรับเปลี่ยนกฎหมายเมืองพัทยาให้เป็นไปตามกรอบกติกาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พ.ศ. 2540 โดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 กำหนดให้เมืองพัทยามี
อำนาจหน้าที่ดำเนินการในเขตเมืองพัทยาในเรื่องดังต่อไปนี้

- (1) การรักษาความสงบเรียบร้อย
- (2) การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

- (3) การคุ้มครองและดูแลรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
- (4) การวางผังเมืองและการควบคุมการก่อสร้าง
- (5) การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม
- (6) การจัดการจราจร
- (7) การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง
- (8) การกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล และการบำบัดน้ำเสีย
- (9) การจัดให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา
- (10) การจัดให้มีการควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าจอดเรือ
- (11) การควบคุมอนามัยและความปลอดภัยในร้านจำหน่ายอาหาร โรงมหรสพและสถานบริการอื่น
- (12) การควบคุมและส่งเสริมกิจการท่องเที่ยว
- (13) การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
- (14) อำนาจหน้าที่อื่นตามกฎหมายกำหนดให้เป็นของเทศบาลนครหรือของเมืองพัทยา

2.2 องค์กรประชาชนและองค์กรเอกชน

องค์กรประชาชน หมายถึง องค์กรที่เกิดจากการรวมตัวของประชาชนในหมู่บ้านหรือในท้องถิ่นที่มีเจตคติด้านการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์กรที่ไม่ได้จดทะเบียนเป็นองค์กรเอกชนตามกฎหมาย

องค์กรเอกชน หมายถึง องค์กรที่จัดตั้งจากการรวมตัวของเอกชนที่จัดตั้งจากการรวมตัวของเอกชนโดยมีการจดทะเบียนเป็นองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

จากข้อเท็จจริงในปัจจุบัน พบการมีส่วนร่วมของประชาชนในบางระดับและบางพื้นที่เกี่ยวกับโครงการสาธารณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่สามารถกระทำได้ในระดับการให้ข้อมูลข่าวสารเท่านั้น เพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจ ด้านวิทยาศาสตร์อันเป็นศาสตร์พื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อม จึงมีความจำเป็นที่จะมีองค์กรที่สาม (Third Party) ในรูปขององค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) โดยจะเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติของประเทศร่วมกับภาครัฐ โดยองค์กรเอกชนเหล่านี้มีบทบาทในด้านต่าง ๆ ดังนี้ (กรมควบคุมมลพิษ, 2541, หน้า 180)

1) เป็นตัวกลางช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผลประโยชน์กับกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการพัฒนา

2) เป็นองค์กรที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้โดยตรง เพื่อช่วยชี้แนะประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ ในขณะที่เดียวกันก็แสดงบทบาทในการพิทักษ์สิทธิของประชาชนในกรณีที่มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อประโยชน์ของกลุ่มคนใดหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

3) รณรงค์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความตระหนักและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการส่งเสริมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

4) เป็นตัวเชื่อมระหว่างภาครัฐที่เป็นผู้กำหนดนโยบายของประเทศกับการนำไปปฏิบัติจริงโดยผ่านองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อให้นโยบายสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

องค์กรประชาชนที่มีบทบาทและผลงานที่สำคัญ เช่น ชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเมืองกาญจนบุรีกับผลงานในการรณรงค์เรียกร้องให้มีการระงับการก่อสร้างเขื่อนน้ำโจนในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร กลุ่มคนรักเมืองเพชรกับกิจกรรมสร้างความสนใจและกระตุ้นให้ชุมชนเกิดความคิดในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างองค์กรเอกชนเพื่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น มูลนิธิสืบนาคะเสถียร มูลนิธินี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการก่อสร้างให้เกิดความรู้ ความคิดเห็น และเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม สมาคมหยาดฝนโดยสนับสนุนให้องค์กรชุมชนเกิดจิตสำนึกและตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรในท้องถิ่น และสร้างศักยภาพให้องค์กรชุมชนมีขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

อาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.)

อาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.) คือ บุคคลในท้องถิ่นหรือ หมู่บ้าน หรือชุมชนที่มีความสนใจ มีการแสวงหาความรู้ และประสบการณ์ มีความเสียสละและอุทิศตัวในการทำงานด้านการอนุรักษ์ สงวน คุ้มครอง และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของตนเองอย่างยั่งยืนมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการ การเฝ้าระวังปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีกระบวนการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้กับประชาชนและกลุ่มเป้าหมายได้อย่างต่อเนื่อง เกิดความรู้สึก

เป็นเจ้าของของหวงแหวน บำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นตนเองให้คงอยู่ในสภาพสมบูรณ์ได้อย่างยั่งยืน

ทสม. เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่เป็นรูปแบบให้ประชาชนมีส่วนร่วมในลักษณะการเป็นตัวแทน ผู้นำและเป็นผู้ประสานงานระหว่างประชาชนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความเป็นเจ้าของ และได้รับผลประโยชน์ร่วมกันในลักษณะการบริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการ และมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในสังคม เชื่อมโยงการทำงานด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระหว่างระดับนโยบาย และระดับชุมชน อันจะนำไปสู่การบริหารจัดการและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยมีปรัชญาพื้นฐานในการดำเนินการ คือ

- 1) การดำเนินการที่อยู่บนพื้นฐานความต้องการจากชุมชน
- 2) ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติทุกขั้นตอน
- 3) ชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ
- 4) เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจจากการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน
- 5) ยึดหลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงาน

อาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.)

อาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) คือ บุคคลที่มีความสนใจ มีความสมัครใจ มีความเสียสละและอุทิศตนในการทำงานด้านการจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย การปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของตนเอง เพื่อสร้างความสมดุลและการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและเป็นธรรม ซึ่งกระทรวงมหาดไทย โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการรับสมัครอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) โดยจะต้องเป็นผู้ที่มีสัญชาติไทย อายุไม่ต่ำกว่า 7 ปีบริบูรณ์ และมีภูมิลำเนาในองค์กรส่วนท้องถิ่นนั้น เป้าหมาย คือ ร้อยละ 50 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด

3. กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

3.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

มาตรา 249 ภายใต้บังคับมาตรา 1 ให้มีการจัดการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามวิธีการและรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กฎหมายบัญญัติ การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบใด

ให้คำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นและความสามารถในการปกครองตนเองในด้านรายได้ จำนวนและความหนาแน่นของประชากรและพื้นที่ที่ต้องรับผิดชอบ ประกอบกัน

มาตรา 250 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะ และกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ การจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะใดที่สมควรให้เป็นหน้าที่และอำนาจโดยเฉพาะขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ หรือให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการใด ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติซึ่งต้องสอดคล้องกับรายได้ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตามวรรคสี่ และกฎหมายดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับกลไกและขั้นตอนในการกระจายหน้าที่ และอำนาจ ตลอดจนงบประมาณและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่และอำนาจดังกล่าวของส่วนราชการให้แก่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย

3.2 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานทำให้บทบัญญัติบางประการไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันที่ปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น อันส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและเพื่อปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้อง กับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงอยู่ระหว่างการเสนอปรับปรุงบทบัญญัติในพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ซึ่งเป็นคณะกรรมการกำหนดนโยบายและวางแผนการจัดการสิ่งแวดล้อม คณะกรรมการกองทุน คณะกรรมการควบคุมมลพิษและคณะกรรมการอื่นที่เกี่ยวข้องมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ โดยเพิ่มเติมหลักการในการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการก่อและขจัดมลพิษให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยใช้มาตรการทางเศรษฐศาสตร์ ปรับปรุงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และเพิ่มมาตรการในการกำกับดูแลในการดำเนินการตามมาตรการที่กำหนดไว้ ปรับปรุงแหล่งที่มาและการใช้จ่ายเงินของกองทุนสิ่งแวดล้อมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพและคล่องตัวยิ่งขึ้น ปรับปรุงมาตรการในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและการควบคุมมลพิษให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เศรษฐกิจและสังคมรวมทั้งขยายขอบเขตการใช้บังคับพระราชบัญญัตินี้ให้รวมถึงเขตเศรษฐกิจจำเพาะ เขตไหล่ทวีป และทะเลหลวงที่ประเทศไทยมีสิทธิและหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมตราบเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายระหว่างประเทศหรือความตกลงที่ทำกับต่างประเทศ เพื่อให้สามารถส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในบริเวณดังกล่าวได้

ประกอบกับปัญหามลพิษก่อให้เกิดความเสียหายทั้งต่อชีวิต ร่างกาย อนามัยของมนุษย์ และส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศในภาพรวมด้วย เมื่อสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายไป บางครั้งก็ไม่อาจฟื้นฟูให้กลับคืนให้ดังเดิมได้ ดังนั้น ต้องกำหนดมาตรการลงโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิดเพื่อยับยั้งผู้กระทำความผิดให้เกิดความเกรงกลัว หรือป้องกันมิให้ได้รับความสะดวกในการกระทำความผิด รวมทั้งกำหนดอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และราชการส่วนท้องถิ่นให้เกิดการประสานงานและมีหน้าที่ร่วมกันในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

3.3 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

กฎหมายว่าด้วยการกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นตามบทบัญญัติมาตรา 284 วรรคสามของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งแสดงถึงเจตนารมณ์แห่งการตรากฎหมายฉบับนี้อย่างแจ่มชัดว่า “เพื่อพัฒนาการกระจายอำนาจเพิ่มขึ้นให้แก่ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ให้มีกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ซึ่งอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1) การกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยตนเอง

2) การจัดสรรสัดส่วนภาษีและอากรระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยคำนึงถึงภาระหน้าที่ของรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยตนเองเป็นสำคัญ

3) การจัดให้มีคณะกรรมการขึ้นทำหน้าที่ทั้งสองประการข้างต้นซึ่งประกอบด้วยผู้แทนของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยจำนวนเท่ากัน”

สำหรับในส่วนของเนื้อหาสาระสำคัญตามกฎหมายฉบับนี้เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกระจายอำนาจด้านการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่างๆ นั้น แยกพิจารณาได้ดังนี้

กรอบอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ

กรอบอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ครอบคลุมกิจการ ตลอดจนการดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหลายเรื่อง และมีความแตกต่างกันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ ดังนี้

1) เทศบาล เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนตำบล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษไม่เต็มพื้นที่จังหวัด

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกลุ่มนี้จะมีกรอบอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองครอบคลุมการดำเนินการ 31 เรื่องตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 16 ซึ่งหากกล่าวแต่เฉพาะอำนาจหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวกับการลดและขจัดมลพิษสิ่งแวดล้อมจะพบว่ามีอยู่ 7 เรื่อง ดังนี้

- (1) การกำจัดแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
- (2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น
- (3) การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง
- (4) การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย
- (5) การจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (6) การผังเมือง
- (7) การควบคุมอาคาร

2) องค์การบริหารส่วนจังหวัด

องค์การบริหารส่วนจังหวัดจะมีกรอบอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองครอบคลุมการดำเนินการ 29 เรื่องตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 17 ซึ่งหากกล่าวแต่เฉพาะอำนาจหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวกับการลดและขจัดมลพิษสิ่งแวดล้อมจะพบว่ามีอยู่ทั้งสิ้น 11 เรื่อง ดังนี้

- (1) การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง และประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด (มาตรา 17 (1))
- (2) การสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น (มาตรา 17 (2))
- (3) การประสานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น (มาตรา 17 (3))
- (4) การคุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (มาตรา 17 (5))
- (5) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น (มาตรา 17 (8))
- (6) การจัดตั้งและดูแลระบบบำบัดน้ำเสียรวม (มาตรา 17 (10))
- (7) การกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลรวม (มาตรา 17 (11))
- (8) การจัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษต่าง ๆ (มาตรา 17 (12))

(9) จัดทำกิจการใดอันเป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่อยู่ในเขตและกิจการนั้น เป็นการสมควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นร่วมกันดำเนินการหรือให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดทำ ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด (มาตรา 17 (24))

(10) สนับสนุนหรือช่วยเหลือส่วนราชการ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ในการพัฒนาท้องถิ่น (มาตรา 17 (25))

(11) การให้บริการแก่เอกชน ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น (มาตรา 17 (26))

3) กรุงเทพมหานคร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่กฎหมายกำหนดให้เป็น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเต็มพื้นที่จังหวัด

กรุงเทพมหานครจะมีกรอบอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อ ประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองครอบคลุมการดำเนินการตามมาตรา 16 (31 เรื่อง) และมาตรา 17 (29 เรื่อง) ซึ่งหากกล่าวแต่เฉพาะอำนาจหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวกับการลดและ ขจัดมลพิษสิ่งแวดล้อมจะพบว่ามีอยู่ทั้งสิ้น 18 เรื่องตามที่กล่าวมาข้างต้น

กรอบอำนาจหน้าที่ตามแผนกระจายอำนาจ

นอกจากกรอบอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดระบบบริการ สาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองตามที่ได้กล่าวมาในหัวข้อ 5.2.1 แล้ว อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดระบบบริการสาธารณะเรื่องต่าง ๆ อาจ ได้รับการกระจายอำนาจในลักษณะที่เพิ่มขึ้นตามที่กำหนดไว้ในแผนการกระจายอำนาจตาม กฎหมายฉบับนี้ด้วย ซึ่งแผนการกระจายอำนาจตามพระราชบัญญัตินี้ ประกอบด้วย

1) แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ แผนซึ่งคณะกรรมการ การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำขึ้นตามมาตรา 12 (1) เพื่อขอความ เห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีและรายงานต่อรัฐสภา แผนฉบับนี้จัดว่าเป็นแผนในระดับนโยบายที่ กำหนดกรอบและแนวทางการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบของ ประเทศ โดยกฎหมายมาตรา 30 บังคับให้แผนฉบับนี้ต้องมีเนื้อหาหลักด้านการกระจายอำนาจที่ สำคัญ 5 ประการ ประกอบด้วย

(1) ให้ดำเนินการถ่ายโอนภารกิจให้บริการสาธารณะที่รัฐดำเนินการอยู่ในวันที่ พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายในกำหนดเวลาดังนี้

(1.1) ภารกิจที่เป็นการดำเนินการซื้อขายระหว่างรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือภารกิจที่รัฐจัดให้บริการในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายใน 4 ปี

(1.2) ภารกิจที่รัฐจัดให้บริการในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกระทบถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ให้ดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายใน 4 ปี

(1.3) ภารกิจที่เป็นการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลให้ดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายใน 4 ปี

(2) กำหนดขอบเขตความรับผิดชอบในการให้บริการสาธารณะของรัฐและขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเองตามอำนาจและหน้าที่ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ให้ชัดเจน โดยในระยะแรกอาจกำหนดภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้แตกต่างกันได้ โดยให้เป็นไปตามความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่ง ซึ่งต้องพิจารณาจากรายได้และบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น จำนวนประชากร ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ตลอดจนคุณภาพในการให้บริการที่ประชาชนจะได้รับ ทั้งนี้ ต้องไม่เกินระยะเวลาสิบปี

(3) กำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์ให้รัฐทำหน้าที่ประสานความร่วมมือและช่วยเหลือการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ

(4) กำหนดการจัดสรรภาษีและอากร เงินอุดหนุน และรายได้อื่นให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินการตามอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภทอย่างเหมาะสม โดยในช่วงระยะเวลาไม่เกิน พ.ศ. 2544 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นคิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้ของรัฐบาลไม่น้อยกว่าร้อยละสี่สิบ และในช่วงระยะเวลาไม่เกิน พ.ศ. 2549 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นคิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้ของรัฐบาลในอัตราไม่น้อยกว่าร้อยละสามสิบห้า ทั้งนี้ โดยการเพิ่มสัดส่วนตามระยะเวลาที่เหมาะสมแก่การพัฒนา ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการบริการสาธารณะได้ด้วยตนเอง และโดยการจัดสรรสัดส่วนที่เป็นธรรมแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยคำนึงถึงรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นด้วย

(5) การจัดตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปีในส่วนที่เกี่ยวกับการบริการสาธารณะในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้รัฐจัดสรรเงินอุดหนุนให้เป็นไปตามความจำเป็นและความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

สำหรับแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นฉบับแรกที่มีผลบังคับใช้ คือ “ประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543”

และฉบับต่อมาที่มีผลใช้บังคับในปัจจุบัน คือ “ประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่อง การบังคับใช้แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 และแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2)” โดยเหตุที่ต้องมีการประกาศใช้แผนฉบับที่สองนั้น เป็นผลเนื่องมาจากกฎหมายกำหนดให้คณะกรรมการการกระจายอำนาจกำหนดให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องพิจารณาทบทวนแผนซึ่งประกาศใช้ทุกระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี นับแต่วันที่มิกำหนดอำนาจและหน้าที่หรือวันที่มีการจัดสรรรายได้

ในส่วนของเนื้อหาของแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งสองฉบับที่กล่าวมานั้น หากพิจารณาในภาพรวมแล้วจะเห็นได้ว่าแผนทั้งสองฉบับ มีเนื้อหาแบ่งเป็น 6 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 บทนำ ส่วนที่ 2 วิสัยทัศน์การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ส่วนที่ 3 กรอบแนวคิดการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนที่ 4 วัตถุประสงค์ของแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนที่ 5 เป้าหมายของแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ ส่วนที่ 6 แนวทางการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

โดยส่วนที่มีการกล่าวถึงการกระจายอำนาจหรือการถ่ายโอนภารกิจด้านการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยตรงให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของแผนทั้งสองฉบับ จะปรากฏใน ส่วนที่ 6 หัวข้อย่อย 5) ซึ่งในหัวข้อนี้ได้จำแนกผลการพิจารณาการถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกเป็น 6 ด้าน โดยหนึ่งในนั้น คือ “ด้านการบริหารจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม (ด้านที่ 5)” ซึ่งเนื้อหาด้านที่ 5 ของแผนทั้งสองฉบับปรากฏตามตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 เปรียบเทียบเนื้อหาด้านการบริหารจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมของแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฉบับที่ 1 และ ฉบับที่ 2

ผลการพิจารณาการถ่ายโอนภารกิจ ด้านที่ 5 ด้านการบริหารจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม	
ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2543)	ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551)
1) การคุ้มครองดูแลรักษา ใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	1) แผนภารกิจด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การคุ้มครองดูแลและบำรุงรักษาป่า
2) การจัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษต่างๆ	1.1 กลุ่มภารกิจด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การคุ้มครองดูแลและการบำรุงรักษาป่า

ผลการพิจารณาการถ่ายโอนภารกิจ ด้านที่ 5 ด้านการบริหารจัดการ และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม	
ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2543)	ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551)
3) การดูแลรักษาที่สาธารณะ	(1) การคุ้มครองดูแลบำรุงรักษาป่า
	2) กลุ่มภารกิจการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ
	(1) การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ

ที่มา: “ประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่อง แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2543,” 2 ธันวาคม 2543; และ “ประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่อง การบังคับใช้แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 และแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2)

ผลพิจารณาการถ่ายโอนภารกิจด้านการบริหารจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมของแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามที่ปรากฏในตารางที่ 3 นั้น ยังไม่อาจชี้ชัดได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 5 รูปแบบในปัจจุบันมีอำนาจหน้าที่ด้านการลดและขจัดมลพิษเพิ่มขึ้นตามกฎหมายฉบับนี้เรื่องใดบ้าง ซึ่งรายละเอียดในเรื่องนี้จะถูกกำหนดโดยแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นแผนระดับปฏิบัติการที่แปลงมาจากแผนกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งจะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

2) แผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ แผนที่คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำตามมาตรา 12 (1) ประกอบกับมาตรา 32 และมาตรา 33 เพื่อขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีและรายงานต่อรัฐสภา เช่นเดียวกับแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเพื่อให้แผนปฏิบัติการฉบับนี้มีสภาพบังคับและการยอมรับนำไปปฏิบัติจริง มาตรา 33 วรรคสอง จึงบัญญัติว่า “แผนการปฏิบัติการที่ประกาศใช้บังคับตามวรรคหนึ่ง ให้มีผลผูกพันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการตามแผนปฏิบัติการนั้น”

เนื่องจากแผนปฏิบัติการนี้เป็นแผนที่ขยายรายละเอียดเนื้อหาของการดำเนินการตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กฎหมายมาตรา 32 จึงกำหนดเป็นบทบังคับให้แผนปฏิบัติการเนื้อหาที่ขยาย รายละเอียดวิธีปฏิบัติถ่ายโอนภารกิจ และกำหนด

หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ รวมทั้งระยะเวลาในการดำเนินการที่ชัดเจนภายใต้เนื้อหาหลัก 4 ประการ ดังนี้

(1) กำหนดรายละเอียดของอำนาจหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบจะต้องกระทำ โดยในกรณีใดเป็นอำนาจและหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการของรัฐ หรือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกัน ให้กำหนดแนวทางวิธีปฏิบัติเพื่อประสานการดำเนินการให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม

(2) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการในการจัดสรรสัดส่วนภายในและอากรให้เพียงพอแก่การดำเนินการตามอำนาจและหน้าที่ที่กำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ โดยต้องคำนึงถึงภาระหน้าที่ของรัฐในการให้บริการสาธารณะเป็นส่วนรวมด้วย

(3) กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการเสนอให้แก้ไขหรือจัดให้มีกฎหมายที่จำเป็นเพื่อดำเนินการตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่ราชการส่วนท้องถิ่น

(4) จัดระบบการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดนโยบายและมาตรการการกระจายบุคลากรจากราชการส่วนกลาง และราชการส่วนภูมิภาคไปสู่ส่วนท้องถิ่น โดยการสร้างระบบการถ่ายเทกำลังคนสู่ท้องถิ่นและสร้างระบบความก้าวหน้าสายอาชีพที่เหมาะสม

สำหรับแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นฉบับแรกที่มีผลใช้บังคับ คือ “ประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่อง แผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2545” แผนตามประกาศฉบับนี้มีเนื้อหาสาระสำคัญโดยสรุปแบบออกเป็น 6 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ความเป็นมา ส่วนที่ 2 แผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามมาตรา 32 (1) ส่วนที่ 3 แผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามมาตรา 32 (2) ส่วนที่ 4 แผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามมาตรา 32 (3) ส่วนที่ 5 แผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามมาตรา 32 (4) และ ส่วนที่ 6 การบังคับใช้แผนปฏิบัติการ

กล่าวแต่เฉพาะเนื้อหาที่สำคัญของแผนปฏิบัติการที่ขยายรายละเอียดของแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543 ที่เกี่ยวข้องกับการกระจายอำนาจหรือการถ่ายโอนภารกิจด้านการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ ส่วนที่ 2 แผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตามมาตรา 32 (1) ซึ่งในส่วนนี้ได้มีการกำหนดแจกแจงภารกิจหรืองานที่มีการถ่ายโอนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกำหนดประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับการถ่ายโอนในแต่ละภารกิจ พร้อมกับว่าภารกิจหรือกลุ่มงานนั้นๆเป็นงานที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่ต้องทำ (บังคับ) หรือเป็นงานที่เลือกทำได้โดยอิสระ (ไม่บังคับ) โคนอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการลดและขจัดมลพิษสิ่งแวดล้อมตามแผนปฏิบัติการฉบับนี้ มีการกำหนดไว้ในทั้งในภารกิจที่ 4 ด้านการวางแผนการส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว ข้อย่อย 4.5 การพัฒนาอุตสาหกรรม และภารกิจที่ 5 ด้านการบริหารจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ข้อย่อย 5.2 การจัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษ

สำหรับกรอบอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการลดและขจัดมลพิษสิ่งแวดล้อมที่ได้รับการกระจายอำนาจจากราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคตามแผนปฏิบัติการฉบับนี้ สามารถสรุปได้ดังที่ปรากฏในตารางที่ 2.4

ตารางที่ 2.4 อำนาจหน้าที่หรือภารกิจด้านการลดและขจัดมลพิษสิ่งแวดล้อมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2545

ภารกิจที่ถ่ายโอน	ส่วนราชการที่ถ่ายโอน	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับการถ่ายโอน
<p>1.การพัฒนาอุตสาหกรรม</p> <p>1.1 การบำบัดดูแลโรงงานจำพวกที่ 1 (โรงงานประเภท ชนิด และขนาดที่สามารถประกอบกิจการ โรงงาน ได้ทันทีตามความประสงค์ของผู้ประกอบกิจการ โรงงานไม่ต้องยื่นขออนุญาต แต่ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวง</p> <p>1.2 การรับแจ้งการประกอบกิจการ โรงงานจำพวกที่ 2 (โรงงานประเภท ชนิด และขนาดที่เมื่อจะประกอบกิจการ โรงงานต้องแจ้งให้ผู้อนุญาตทราบก่อน ไม่ต้องขออนุญาต แต่ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวง)</p>	<p>กรม โรงงาน</p> <p>อุตสาหกรรม</p> <p>กระทรวง</p> <p>อุตสาหกรรม</p>	<p>เทศบาล</p> <p>เมืองพัทยา</p> <p>กทม.</p> <p>อบต. ชั้น 1-2</p> <p>อบต. ชั้น 3-5</p> <p>เทศบาล</p> <p>เมืองพัทยา</p> <p>กทม.</p> <p>อบต. ชั้น 1-2</p> <p>อบต. ชั้น 3-5</p>

ภารกิจที่ถ่ายโอน	ส่วนราชการที่ถ่ายโอน	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับการถ่ายโอน
<p>1.3 การกำกับดูแลโรงงานจำพวกที่ 3 (โรงงานประเภท ชนิด และขนาดที่การตั้งโรงงานจะต้องได้รับอนุญาตก่อน จึงจะดำเนินการได้) โดยมอบอำนาจการอนุญาตประกอบกิจการโรงงานที่ไม่ก่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนโดยรวม ตามประเภทที่กรมโรงงานอุตสาหกรรมกำหนด</p> <p>1.4 การตรวจสอบกรณี โรงงานก่อเหตุเดือดร้อน</p> <p>1.5 การอนุญาตให้ตั้งโรงงานขนาดเล็กในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหนึ่ง ที่ไม่มีผลกระทบต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น รวมทั้งการควบคุมดูแลตรวจราชการดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปตามกฎหมายภายใต้หลักเกณฑ์เงื่อนไขวิธีการ และมาตรฐานที่กรมโรงงานอุตสาหกรรมกำหนด</p>		<p>เทศบาล เมืองพัทยา กทม. อบต. ชั้น 1-2 อบต. ชั้น 3-5</p>
<p>2. การบริหารจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม: การจัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษ</p> <p>2.1 การติดตามตรวจสอบเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและมลพิษในการประกอบกิจการตาม พ.ร.บ. แร่ พ.ศ.2510 และกิจการต่อเนื่องและการดำเนินการตามกฎหมาย</p> <p>2.2 การสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การเฝ้าระวังและป้องกันสิ่งแวดล้อม การฟื้นฟูและบำบัดสิ่งแวดล้อม การศึกษาวิจัยเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมและงานสนับสนุนแผนปฏิบัติการ</p>	<p>กรมทรัพยากรธรณี กระทรวง อุตสาหกรรม</p> <p>สำนักงานนโยบาย และแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและ</p>	<p>เทศบาล เมืองพัทยา อบต. อบต. กทม.</p> <p>เทศบาล เมืองพัทยา อบต. อบต. กทม.</p>

ภารกิจที่ถ่ายโอน	ส่วนราชการที่ถ่ายโอน	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับการถ่ายโอน
<p>เพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด</p> <p>2.3 งานติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมและจัดทำรายงานสถานการณ์มลพิษในท้องที่ของตน ประกอบด้วย งานตรวจสอบคุณภาพทางน้ำ งานตรวจสอบคุณภาพอากาศและเสียง และการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ด้านการควบคุมมลพิษ</p> <p>2.4 การบำบัดน้ำเสีย (ระบบบำบัดน้ำเสีย 23 โครงการ) และการจัดการขยะมูลฝอย (ระบบกำจัดขยะมูลฝอย 2 โครงการ)</p>	<p>การควบคุมมลพิษ</p> <p>กระทรวง</p> <p>ทรัพยากรธรรมชาติและ</p> <p>กรมโยธาและผังเมือง</p> <p>กระทรวงมหาดไทย</p>	<p>เทศบาล</p> <p>เมืองพัทยา</p> <p>อบต. อบต. กทม.</p> <p>เทศบาล</p>

ที่มา: “ประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่อง แผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2545

อำนาจหน้าที่หรือภารกิจด้านการลดและขจัดมลพิษสิ่งแวดล้อมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามที่ปรากฏในตารางที่ 4 ทั้งหมด เป็นภารกิจที่แผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2545 กำหนดให้เป็นงานที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ต้องทำ

นอกจากอำนาจหน้าที่หรือภารกิจด้านการลดและขจัดมลพิษสิ่งแวดล้อมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2545 ที่กล่าวมาแล้ว ในปี พ.ศ. 2551 เมื่อได้มีการประกาศใช้แผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) แล้ว ในแผนปฏิบัติการฉบับนี้ได้กำหนดอำนาจหน้าที่หรือภารกิจด้านการลดและขจัดมลพิษสิ่งแวดล้อมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในลักษณะที่เพิ่มมากขึ้นตามที่กำหนดในมาตรา 34 แต่ยังคงยึดแนวทางการกระจายอำนาจตามแผนปฏิบัติการฯ ฉบับที่ 1 โดยอำนาจหน้าที่หรือภารกิจด้านการลดและขจัดมลพิษสิ่งแวดล้อมที่ถ่ายโอนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแผนปฏิบัติการฉบับนี้ได้กำหนดไว้ในภารกิจที่จะถ่ายโอนด้านที่ 4 ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุนพาณิชย์กรรม และ

การท่องเที่ยวหัวข้อย่อย 4.2 และ ด้านที่ 5 ด้านการบริหารการจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หัวข้อย่อย 5.1 แผนภารกิจด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การคุ้มครองดูแลและบำรุงรักษาป่า ซึ่งสามารถสรุปได้ดังที่ปรากฏในตารางที่ 2.5

ตารางที่ 2.5 อำนาจหน้าที่หรือภารกิจด้านการลดและขจัดมลพิษสิ่งแวดล้อมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2551

ภารกิจที่ถ่ายโอน	ส่วนราชการผู้ถ่ายโอน	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับการถ่ายโอน
1. แผนภารกิจด้านการพัฒนา อุตสาหกรรม: การกำกับดูแลโรงงาน 1.1 การกำกับดูแลโรงงานจำพวกที่ 1 1.2 การรับแจ้งการประกอบกิจการ โรงงาน จำพวกที่ 2 1.3 การกำกับดูแลโรงงานจำพวกที่ 3 1.4 การตรวจสอบกรณีโรงงานก่อ เหตุเดือดร้อน 1.5 การอนุญาตให้ตั้งโรงงานขนาด เล็กใน อปท.หนึ่งที่ไม่มีผลกระทบ กับอีก อปท.อื่นรวมทั้งการควบคุม ดูแล ตรวจสอบ การดำเนินกิจกรรมให้ เป็นไปตามกฎหมายภายใต้ หลักเกณฑ์เงื่อนไขวิธีการและ มาตรฐานที่กรมโรงงานกำหนด	กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม	อบต./กทม./ ท./มพ./อบต./กทม. ท./มพ.อบต./กทม./อบจ. ท./มพ.อบต./กทม./อบจ. ท./มพ.อบต./กทม./อบจ.
2.แผนภารกิจด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ การคุ้มครอง ดูแล และบำรุง รักษาป่า: กลุ่มภารกิจ การอนุรักษ์และฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติ 2.1 การฟื้นฟูสภาพแวดล้อมในเขต ปฏิรูปที่ดิน	สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อ การเกษตรกรรม	อบต.ในพื้นที่

ภารกิจที่ถ่ายโอน	ส่วนราชการผู้ถ่ายโอน	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับการถ่ายโอน
<p>2.2 การอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเล</p> <p>2.3 การส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ประกอบด้วย การส่งเสริม การมีส่วนร่วมและพัฒนาเครือข่ายเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รมรณรงค์การจัดการขยะ ครั้วเรือน และโรงเรียนเพื่อลดขยะชุมชน และรณรงค์และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</p> <p>2.4 การดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติด้านการควบคุมมลพิษ</p>	<p>กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม</p> <p>กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม</p> <p>การควบคุมมลพิษ</p>	<p>องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ อบต.ในพื้นที่</p> <p>อบต.ในพื้นที่</p>

ที่มา: “ประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่อง การบังคับใช้แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 และแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2)

จากแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบในปัจจุบันได้รับการถ่ายโอนภารกิจเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีอำนาจหน้าที่ด้านการลดและขจัดมลพิษสิ่งแวดล้อมเฉพาะเรื่องเพิ่มมากขึ้นด้วย ซึ่งจากตารางที่ 4 และที่ 5 จะเห็นได้ว่าอำนาจหน้าที่ด้านการลดและขจัดมลพิษสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เพิ่มขึ้นประกอบด้วย

1) อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน

- (1) การกำกับดูแลโรงงานจำพวกที่ 1
- (2) การรับแจ้งการประกอบกิจการโรงงานจำพวกที่ 2
- (3) การกำกับดูแลโรงงานจำพวกที่ 3
- (4) การตรวจสอบกรณีโรงงานก่อเหตุเดือดร้อน
- (5) การอนุญาตให้ตั้งโรงงานขนาดเล็กในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่มีผลกระทบกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น รวมทั้งการควบคุม ดูแลตรวจตราการดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปตามกฎหมาย

2) อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยแร่ คือ การติดตามตรวจสอบเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและมลพิษในการประกอบกิจการตาม พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 และกิจกรรมต่อเนื่อง และการดำเนินการตามกฎหมาย

3) อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

(1) การสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม/การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การเฝ้าระวังและป้องกันสิ่งแวดล้อม การฟื้นฟูและบำบัดสิ่งแวดล้อมการศึกษาวิจัยเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อม และงานสนับสนุนแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด

(2) งานติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมและจัดทำรายงานสถานการณ์มลพิษในท้องที่ของตน ประกอบด้วย งานตรวจสอบคุณภาพน้ำ งานตรวจสอบคุณภาพอากาศและเสียง และการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ด้านการควบคุมมลพิษ

(3) การบำบัดน้ำเสีย (ระบบบำบัดน้ำเสีย 23 โครงการ) และการกำจัดขยะมูลฝอย (ระบบกำจัดขยะมูลฝอย 2 โครงการ)

(4) การจัดการ อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเล

(5) การส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ประกอบด้วย การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและพัฒนาเครือข่ายเพื่อ อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรณรงค์การจัดการขยะ คริวเรือนและโรงเรียนเพื่อลดขยะชุมชน และรณรงค์และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(6) การดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติด้านการควบคุมมลพิษ

4) อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม คือ การฟื้นฟูสภาพแวดล้อมในเขตปฏิรูปที่ดิน

3.4 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

จากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ที่ต้องการคุ้มครองให้ประชาชน ซึ่งหมายถึง ชุมชน (Public) กลุ่มผู้ประกอบการ (Business operators) และกลุ่มคนงาน/ ผู้ปฏิบัติงาน (Workers) ได้อยู่ใน “สภาวะความเป็นอยู่เหมาะสมกับการดำรงชีพ” ซึ่งก็คือ สภาวะที่สมดุลขององค์ประกอบ 3 ประการ คือ สิ่งแวดล้อม (Environment) พฤติกรรม (Behavior) และสิ่งที่ทำให้เกิดโรค (Agent) ซึ่งการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ในทุกกิจกรรมล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมที่ต้องใช้สิ้นเปลืองไป ไม่ว่าจะเป็นดิน น้ำ ลม ไฟ หรือทรัพยากรอื่น ๆ แล้วกิจกรรมนั้นก็ก่อให้เกิดผลดีทั้งที่เป็นของดี และที่เป็นของเสียหรือมลพิษออกมาไม่ว่าจะเป็นของเสีย (อุจจาระ ปัสสาวะ) ขยะมูลฝอย น้ำเสีย น้ำทิ้ง ฟุ้ง เหม่า เถ้า ควัน เป็นต้น ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบด้านพฤติกรรมของมนุษย์เป็นสำคัญ และหากเป็นกิจกรรมขนาดใหญ่ที่สลับซับซ้อนมากขึ้น เช่น การประกอบกิจการต่าง ๆ รวมทั้งโรงงานอุตสาหกรรมแล้วก็ยิ่งเด่นชัดว่ากิจการเหล่านั้นต้องใช้วัตถุดิบหรือทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจำนวนมากเข้าสู่กระบวนการผลิต ในขณะที่เดียวกันก็เกิดมลพิษหรือของเสียที่มีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์มากมายเช่นเดียวกัน กล่าวได้ว่า คุณภาพที่เหมาะสม คือ การรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมที่ไม่เป็นการทำลายสิ่งแวดล้อมและใช้วิธีการหรือเทคโนโลยีในการดำเนินกิจกรรมหรือดำเนินการผลิตที่สามารถให้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ขณะเดียวกันก็สามารถควบคุมมลพิษหรือของเสียที่เกิดขึ้นให้อยู่ในสภาวะที่ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ และเป็นไปตามหลักเกณฑ์หรือมาตรการที่กำหนดไว้

จากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมที่ต้องควบคุมและกำกับดูแล ซึ่งได้แก่

หมวด 3 เรื่อง การจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย

หมวด 4 เรื่อง สุขลักษณะของอาคาร

หมวด 5 เรื่อง เหตุรำคาญ

หมวด 6 เรื่อง การควบคุมการเลี้ยงสัตว์หรือปล่อยสัตว์

หมวด 7 เรื่อง กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

หมวด 8 เรื่อง ตลาด สถานที่จำหน่ายอาหารและสถานที่สะสมอาหาร

หมวด 9 เรื่อง การจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะ

โดยกฎหมายได้ให้อำนาจแก่ราชการส่วนท้องถิ่นในการออกข้อกำหนดของท้องถิ่นเพื่อควบคุมให้การดำเนินกิจการถูกต้องด้วยสุขลักษณะตามข้อกำหนดหรือมาตรฐาน

การออกข้อกำหนดท้องถิ่น

ราชการส่วนท้องถิ่นในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดำเนินการออกข้อกำหนดของท้องถิ่นตามที่พระราชบัญญัติได้ให้อำนาจไว้ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบังคับให้ผู้ประกอบกิจการหรือกิจกรรมใด ๆ ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดนี้ เพราะถือว่าเป็นกฎหมายของท้องถิ่นที่ประชาชนและผู้ประกอบกิจการในเขตท้องถิ่นนั้นต้องปฏิบัติตาม ซึ่งในกระบวนการออกข้อกำหนดของท้องถิ่นของราชการส่วนท้องถิ่น จะมีขั้นตอนดังนี้

1) การยกร่าง ผู้มีอำนาจในการยกร่างข้อกำหนดของท้องถิ่น ได้แก่ ฝ่ายบริหารของราชการส่วนท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ประชาชนที่มีสิทธิในการเลือกตั้งในเขตท้องถิ่นนั้นรวมกันไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 สามารถพิจารณาขอร่างและเสนอต่อสภาท้องถิ่นได้

2) การพิจารณา เป็นอำนาจของ “สภาท้องถิ่น” ได้แก่ สภาเทศบาล สภาองค์การบริหารส่วนตำบล สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด สภากรุงเทพมหานคร สภาเมืองพัทยา เป็นต้น ซึ่งจะเป็นการพิจารณาของสมาชิกสภาท้องถิ่นโดยเสียงข้างมาก โดยต้องพิจารณาเป็น 3 วาระ คือ วาระรับหลักการ วาระแปรญัตติ และวาระให้ความเห็นชอบ

3) การอนุมัติ เป็นอำนาจขององค์กรกำกับดูแลตามกฎหมาย ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัดสำหรับกรณีร่างจากสภาเทศบาล สภาเมืองพัทยา สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และนายอำเภอสำหรับกรณีร่างจากสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งจะพิจารณาถึงความชอบด้วยกฎหมายในการออกข้อกำหนดของท้องถิ่น กล่าวคือ ออกโดยมีกฎหมายให้อำนาจไว้หรือไม่ หรือออกเกินกว่าขอบเขตที่กฎหมายกำหนดให้อำนาจหรือไม่ หรือร่างที่เสนอเป็นไปตามแบบที่กฎหมายกำหนดไว้หรือไม่ หากถูกต้องก็จะอนุมัติให้ประกาศใช้บังคับต่อไป หากเห็นว่าไม่ถูกต้องก็เสนอกลับให้สภาท้องถิ่นพิจารณาเสียใหม่ได้

4) การประกาศใช้ เมื่อร่างกฎหมายท้องถิ่นได้ผ่านขั้นตอนต่าง ๆ จนได้รับการอนุมัติแล้ว หัวหน้าฝ่ายบริหารของราชการส่วนท้องถิ่นนั้นก็ต้องลงนามและนำไปประกาศ โดยกฎหมายจะกำหนดให้ต้องปิดประกาศไว้โดยเปิดเผย ณ สำนักงานราชการส่วนท้องถิ่นนั้น ซึ่งจะมีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาที่ได้ปิดประกาศแล้วตามจำนวนวันที่ระบุไว้ในข้อกำหนดของท้องถิ่นนั้น แต่ทั้งนี้ต้องไม่น้อยกว่าจำนวนวันที่กำหนดไว้ในกฎหมายท้องถิ่นประเภทนั้น ๆ เช่น ต้องไม่น้อยกว่า 7 วัน สำหรับเขตเทศบาล หรือไม่น้อยกว่า 3 วันสำหรับเขตเมืองพัทยา ส่วนสำหรับเขตกรุงเทพมหานคร และองค์การบริหารส่วนตำบล กฎหมายกำหนดให้ต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้น

เมื่อได้มีการประกาศใช้ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้แล้ว ข้อกำหนดของท้องถิ่นนั้นย่อมมีผลใช้บังคับ ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องกับทั้งประชาชนและผู้ประกอบกิจการ จะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดเหล่านั้น ในฐานะที่เป็นกฎหมายท้องถิ่น

3.5 พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติโรงงานเป็นกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมและกำกับ ดูแล การตั้งและประกอบกิจการโรงงานเพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความมั่นคง ความปลอดภัยของประเทศหรือของสาธารณชน การป้องกันเหตุเดือดร้อนรำคาญ การป้องกันความเสียหาย การป้องกันอันตรายที่อาจจะเกิดแก่ประชาชนหรือสิ่งแวดล้อม

โรงงาน หมายถึง อาคารสถานที่ หรือยานพาหนะที่ใช้เครื่องจักรมีกำลังรวมตั้งแต่ 5 แรงม้า หรือ กำลังเทียบเท่าตั้งแต่ 5 แรงม้าขึ้นไป โดยโรงงานแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ขึ้นอยู่กับความจำเป็นในการควบคุมป้องกันเหตุเดือดร้อนรำคาญ การป้องกันความเสียหาย และการป้องกันอันตรายตามระดับความรุนแรงของผลกระทบที่จะมีต่อประชาชนหรือสิ่งแวดล้อม คือ

- 1) โรงงานจำพวกที่ 1 ได้แก่ โรงงานประเภท ชนิด และขนาด ที่สามารถประกอบกิจการโรงงานได้ทันที
- 2) โรงงานจำพวกที่ 2 ได้แก่ โรงงานประเภท ชนิด และขนาด ที่เมื่อจะประกอบกิจการโรงงานต้องแจ้งให้ผู้อนุญาตทราบก่อน
- 3) โรงงานจำพวกที่ 3 ได้แก่ โรงงานประเภท ชนิด และขนาด ที่จะตั้งจะต้องได้รับใบอนุญาตก่อนจึงจะดำเนินการ

3.6 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

เนื่องจากความเติบโตทางเศรษฐกิจทำให้มีการนำเข้าวัตถุอันตรายมาใช้ในกิจการประเภทต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก และวัตถุอันตรายบางชนิดอาจก่อให้เกิดอันตรายอย่างร้ายแรงแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์ และสิ่งแวดล้อมได้ เช่น วัตถุออกซิไดซ์ วัตถุเปอร์ออกไซด์ วัตถุมีพิษ เคมีภัณฑ์ เป็นต้น ซึ่งวัตถุอันตราย แบ่งเป็น 4 ชนิด ตามความจำเป็นแก่การควบคุม (มาตรา 18) ดังนี้

- (1) วัตถุอันตรายชนิดที่ 1 ได้แก่ วัตถุอันตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออกหรือการมีไว้ในครอบครองต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด โดยปฏิบัติตามประกาศของรัฐมนตรีด้วย
- (2) วัตถุอันตรายชนิดที่ 2 ได้แก่ วัตถุอันตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออกหรือการมีไว้ในครอบครองต้องแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบก่อน และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีที่กำหนด โดยปฏิบัติตามประกาศของรัฐมนตรีด้วย

(3) วัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ได้แก่ วัตถุอันตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ และต้องปฏิบัติตามประกาศของรัฐมนตรีด้วย

(4) วัตถุอันตรายชนิดที่ 4 ได้แก่ วัตถุอันตรายที่ห้ามมิให้มีการผลิต การนำเข้า การส่งออกหรือการมีไว้ในครอบครอง

3.7 พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518

พระราชบัญญัติฉบับนี้จัดว่าเป็นกฎหมายอีกฉบับที่มีการกระจายอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายเกือบทั้งหมดให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายภายใต้การกำกับดูแลขององค์กรในราชการส่วนกลาง (คือคณะรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย คณะกรรมการผังเมือง และกรมโยธาธิการและผังเมือง) และราชการส่วนภูมิภาค (คือ ผู้ว่าราชการจังหวัด คณะกรรมการบริหารการผังเมืองส่วนท้องถิ่น คณะที่ปรึกษาผังเมืองรวม) ซึ่งจะเข้าไปกำกับดูแลหรือช่วยเหลือทางวิชาการผังเมืองแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่าที่จำเป็นเท่านั้น

สำหรับกรอบอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการลดและขจัดมลพิษสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามกฎหมายฉบับนี้ ส่วนใหญ่จะให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือผู้บริหารสูงสุดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบที่มาจากการเลือกตั้ง มีบทบาทสำคัญทั้งการในการดำเนินการวาง จัดทำ และบังคับใช้มาตรการผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะ ซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายฉบับนี้เจ้าพนักงานท้องถิ่นจะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาด้วย โดยบทบาทของเจ้าพนักงานท้องถิ่นในการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้สรุปได้ดังนี้

1) กรณีผังเมืองรวม

เจ้าพนักงานท้องถิ่นจะมีอำนาจหน้าที่สำคัญหลายประการตั้งแต่ขั้นตอนแรกคือการริเริ่มการวางและจัดทำผังเมืองรวมในท้องที่ของตนเมื่อได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการการผังเมือง การแสดงความเห็นในกรณีที่กรมโยธาธิการและผังเมืองเป็นผู้วางหรือจัดทำผังเมืองรวมของท้องที่ของตน การจัดให้มีการโฆษณาให้ประชาชนทราบ เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในท้องที่ที่จะมีการวางและจัดทำผังเมืองรวม การส่งผังเมืองรวมที่ได้จัดทำแล้วเสร็จให้กรมโยธาธิการและผังเมืองเมื่อพิจารณาทำความเข้าใจ การปิดประกาศแผนที่แสดงเขตของผังเมืองรวมและคำประกาศเชิญชวนให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไปตรวจดูแผนผังและข้อกำหนดของผังเมืองรวมการเสนอหนังสือร้องขอให้แก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกข้อกำหนดเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินของผังเมืองรวมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อกรมโยธาธิการและผังเมือง จนถึงการแก้ไขปรับปรุงผังเมืองรวมเสียใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป หรือเพื่อประโยชน์แห่งรัฐและขอขยายเวลาการบังคับใช้ผังเมืองรวม

2) กรณีผังเมืองเฉพาะ

กรณีผังเมืองเฉพาะก็เช่นเดียวกันเจ้าพนักงานท้องถิ่นจะเข้ามามีบทบาทตั้งแต่ขั้นตอนแรก คือ การริเริ่มเพื่อวางและจัดทำผังเมืองเฉพาะขึ้นซึ่งเจ้าพนักงานท้องถิ่นต้องเสนอหลักการที่จะวางและจัดทำผังเมืองเฉพาะให้คณะกรรมการผังเมืองพิจารณาเห็นชอบก่อน หรือจะขอให้กรมโยธาธิการและผังเมืองเป็นผู้วางและจัดทำผังเมืองเฉพาะก็ได้ การปิดประกาศแสดงเขตที่ประมาณว่าจะวางและจัดทำผังเมืองเฉพาะไว้ในที่เปิดเผย ณ ที่ว่าการ ปิดคำประกาศเชิญชวนให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินหรือผู้มีสิทธิก่อสร้างอาคารเหนือที่ดินของผู้อื่น ให้เสนอความคิดเห็นตลอดจนความประสงค์ในการปรับปรุงที่ดินในเขตที่ได้แสดงไว้โดยทำเป็นหนังสือ หรือเชิญมาแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมได้ การจัดการประชุมเพื่อรับฟังข้อคิดเห็นของประชาชนในท้องที่ที่จะมีการวางและจัดทำผังเมืองเฉพาะไม่น้อยกว่าสองครั้ง การเข้าทำสัญญาว่าจะจัดสรรที่ดินหรือก่อสร้างอาคารตามที่ตกลงกันกับเจ้าของ ผู้ครอบครองที่ดินหรือผู้มีสิทธิก่อสร้างอาคารเหนือที่ดินของผู้อื่น ประสงค์จะจัดสรรที่ดินหรือก่อสร้างอาคารเพื่อประโยชน์แก่การศึกษา การสาธารณสุขหรือสาธารณูปการ การส่งผังเมืองเฉพาะที่จัดทำแล้วเสร็จให้กรมโยธาธิการและผังเมืองพิจารณาให้ความเห็น หรือให้ความเห็นในผังเมืองเฉพาะที่กรมโยธาธิการและผังเมืองจัดทำแล้วเสร็จ การเสนอความเห็นการขยายเวลาใช้บังคับผังเมืองเฉพาะต่อคณะกรรมการผังเมือง จนไปถึงการเสนอแก้ไขปรับปรุงผังเมืองเฉพาะต่อคณะกรรมการผังเมือง

นอกจากอำนาจหน้าที่ในกรณีผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะที่กล่าวมาแล้ว กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดเจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ทั่วไปเพื่อควบคุมการปฏิบัติตามกฎหมายดังที่บัญญัติไว้ในบทเบ็ดเสร็จ มาตรา 78 ถึง มาตรา 82 ด้วย และเป็นที่น่าสังเกตว่าตามกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นยังมีบทบาทที่สำคัญในอีก 2 สถานะ คือ

(1) ในฐานะที่เป็น “เจ้าพนักงานการผัง” กล่าวคือ ในกรณีที่มีการพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินที่จะทำการสำรวจ เพื่อการวางและจัดทำผังเมืองรวมหรือผังเมืองเฉพาะ และในราชกฤษฎีกานั้นได้กำหนดให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นเป็นเจ้าพนักงานการผัง เจ้าพนักงานท้องถิ่นจะมีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ใน มาตรา 15 และ

(2) ในฐานะที่เป็น “เจ้าหน้าที่ดำเนินการ” กล่าวคือ ในกรณีที่พระราชบัญญัติให้ใช้บังคับผังเมืองเฉพาะ กำหนดให้มีการรื้อ ย้าย หรือตัดแปลงอาคารเจ้าพนักงานท้องถิ่นที่เป็นเจ้าพนักงานการผังจะมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการรื้อ ย้าย หรือตัดแปลงอาคารตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 54 ถึง มาตรา 69

3.8 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง

พ.ศ. 2535

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 เพื่อดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง ซึ่งเกิดจากการขยายตัวของชุมชนเมืองและการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดปัญหาความสกปรก เลอะเทอะและความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยเพิ่มมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม

พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ประกอบด้วย 6 หมวด ดังนี้

หมวด 1 การรักษาความสะอาดในที่สาธารณะและสถานสาธารณะ

หมวด 2 การดูแลรักษาสนามหญ้าและต้นไม้ในถนนและสถานสาธารณะ

หมวด 3 การห้ามทิ้งสิ่งปฏิกูลมูลฝอยในที่สาธารณะและสถานสาธารณะ

หมวด 4 รักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย

หมวด 5 อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือพนักงานเจ้าหน้าที่

หมวด 6 บทกำหนดโทษ

สำหรับในเขตเทศบาล กำหนดอำนาจหน้าที่ของนายกเทศมนตรีในฐานะเจ้าพนักงานท้องถิ่น และอำนาจหน้าที่ของปลัดเทศบาล รองปลัดเทศบาล ในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่

3.9 พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540

พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2540 และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 13 ตุลาคม 2540 ในจังหวัดหนึ่งมีองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด มีเขตพื้นที่รับผิดชอบครอบคลุมทั้งจังหวัด จัดตั้งขึ้นเพื่อบริการสาธารณประโยชน์ในเขตจังหวัด พัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สาธารณสุข การอาชีพ สาธารณูปโภคต่าง ๆ องค์การบริหารส่วนจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการภายในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด ดังต่อไปนี้

(1) ตราข้อบัญญัติโดยไม่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมาย

(2) จัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด ตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

(3) สนับสนุนสภาตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น

(4) ประสานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ของสภาตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่น

(5) แบ่งสรรเงินซึ่งตามกฎหมายจะต้องแบ่งให้แก่สภาตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่น

(6) อำนาจหน้าที่ของจังหวัดตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด

พ.ศ. 2498 เฉพาะภายในเขตสภาตำบล

(7) คຸ້ມครอง คຸ້มแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(7 ทวิ) บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

(8) จัดทำกิจการใด ๆ อันเป็นอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นอื่นที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วน จังหวัด และกิจการนั้นเป็นการสมควรให้ราชการส่วนท้องถิ่นอื่นร่วมกันดำเนินการหรือให้องค์การบริหารส่วน จังหวัดจัดทำ ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(9) จัดทำกิจการอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น กำหนดให้เป็นอำนาจ หน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

3.10 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2496 และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2496 เทศบาลเป็นรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักการกระจายอำนาจ ให้แก่ท้องถิ่นดำเนินการปกครองตนเองตามระบบประชาธิปไตย แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

เทศบาลตำบล ได้แก่ ท้องถิ่นซึ่งมีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะเป็นเทศบาลตำบล ประกาศกระทรวงมหาดไทยนั้นให้ระบุชื่อและเขตเทศบาลไว้ด้วย

เทศบาลเมือง ได้แก่ ท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งศาลากลาง หรือท้องถิ่นชุมนุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่หนึ่งหมื่นคนขึ้นไป ทั้งมีรายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามพระราชบัญญัตินี้ และซึ่งมีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะเป็นเทศบาลเมือง ประกาศกระทรวงมหาดไทยนั้นให้ระบุชื่อและเขตเทศบาลไว้ด้วย

เทศบาลนคร ได้แก่ ท้องถิ่นชุมนุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่ห้าหมื่นคนขึ้นไปทั้งมีรายได้พอควรแก่การปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามพระราชบัญญัตินี้ และซึ่งมีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะเป็นเทศบาลนคร ประกาศกระทรวงมหาดไทยนั้นให้ระบุชื่อและเขตเทศบาลไว้ด้วย

เทศบาลมีอำนาจตราเทศบัญญัติโดยไม่ขัดหรือแย้งต่อบทกฎหมายในกรณีดังต่อไปนี้

(1) เพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามหน้าที่ของเทศบาลที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

(2) เมื่อมีกฎหมายบัญญัติให้เทศบาลตราเทศบัญญัติหรือให้อำนาจตราเทศบัญญัติในบัญญัตินั้น จะกำหนดโทษปรับผู้ละเมิดเทศบัญญัติไว้ด้วยก็ได้ แต่ห้ามมิให้เกินกว่าหนึ่งพันบาท

3.11 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2537 ตามมาตรา 40 สภาตำบลที่มีรายได้โดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกัน สามปีเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละหนึ่งแสนห้าหมื่นบาท อาจจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลได้ โดยทำเป็นประกาศของกระทรวงมหาดไทยและให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งปัจจุบันจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมดแล้ว องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ที่ต้องทำตามมาตรา 67 ดังนี้

(1) จัดให้มีและบำรุงทางน้ำและทางบก
 (2) การรักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

- (3) ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ
 (4) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
 (5) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
 (6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุและพิการ
 (7) คุ้มครอง ดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 (8) บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
 (9) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย

ตามมาตรา 68 หน้าที่ที่อาจทำกิจกรรมในเขต อบต. ดังนี้

- (1) ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภคและการเกษตร
 (2) ให้มีและบำรุงไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
 (3) ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ
 (4) ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจและสวนสาธารณะ
 (5) ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกร และกิจการสหกรณ์
 (6) ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว
 (7) บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพ
 (8) การคุ้มครองดูแลและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
 (9) หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของ อบต.
 (10) ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม
 (11) กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์
 (12) การท่องเที่ยว

(13) การผังเมือง

3.12 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542

เมืองพัทยา เป็นเขตปกครองพิเศษเขตหนึ่งที่ตั้งตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ.2521 ต่อมาได้ปรับปรุงกฎหมายและยกเลิกพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2521 ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 โดยให้มีกรเลือกตั้งนายกเมืองพัทยาโดยตรงจากประชาชน โครงสร้างการบริหารเมืองพัทยาประกอบด้วยสภาเมืองพัทยาและนายกเมืองพัทยา เมืองพัทยามีอำนาจหน้าที่ดำเนินการในเขตเมืองพัทยาในเรื่องดังต่อไปนี้

- (1) การรักษาความสงบเรียบร้อย
- (2) การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
- (3) การคุ้มครองและดูแลรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
- (4) การวางผังเมืองและการควบคุมการก่อสร้าง
- (5) การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและการปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม
- (6) การจัดการจราจร
- (7) การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง
- (8) การกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล และการบำบัดน้ำเสีย
- (9) การจัดให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา
- (10) การจัดให้มีการควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ และที่จอดรถ
- (11) การควบคุมอนามัยและความปลอดภัยในร้านจำหน่ายอาหาร โรงมหรสพและสถานบริการอื่น
- (12) การควบคุมและส่งเสริมกิจการท่องเที่ยว
- (13) การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
- (14) อำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นของเทศบาลนครหรือของเมืองพัทยา

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายที่บัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเมืองพัทยาหรือข้อบัญญัติ ให้นายกเมืองพัทยา รองนายกเมืองพัทยา ปลัดเมืองพัทยา รองปลัดเมืองพัทยา หัวหน้าส่วนราชการของเมืองพัทยา หรือผู้ดำรงตำแหน่งเทียบเท่าและพนักงานเมืองพัทยา ซึ่งนายกเมืองพัทยาแต่งตั้งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่สำหรับปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว และให้มีฐานะเป็นพนักงาน

ฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่งให้มีอำนาจดังต่อไปนี้

1) เข้าไปในอาคารหรือบริเวณที่ตั้งอาคารที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อบัญญัติ ในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตกหรือในเวลาทำการของสถานที่นั้น

2) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดมาชี้แจงข้อเท็จจริงหรือสั่งให้แสดงเอกสารหรือหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการกระทำที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อบัญญัติ

3) ยึดหรืออายัดเอกสาร หลักฐาน ยานพาหนะหรือสิ่งใด ๆ เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการดำเนินคดี

4) จับกุมผู้กระทำความผิดตามกฎหมาย หรือข้อบัญญัติเพื่อดำเนินคดี

หลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามระเบียบที่นายกเมืองพัทยากำหนด โดยความเห็นชอบของกระทรวงมหาดไทย ในกรณีที่มีการกระทำความผิดตามกฎหมาย หรือข้อบัญญัติตามวรรคหนึ่ง

นายกเมืองพัทยา ปลัดเมืองพัทยา หรือหัวหน้าส่วนราชการของเมืองพัทยา หรือผู้ดำรงตำแหน่งเทียบเท่าแล้วแต่กรณี เห็นว่าผู้ต้องหาไม่ควรถูกได้รับโทษจำคุก ให้มีอำนาจเปรียบเทียบ และเมื่อผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับตามที่เปรียบเทียบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการเปรียบเทียบ ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่ยอมเปรียบเทียบ หรือเมื่อยอมแล้วแต่ไม่ชำระค่าปรับภายในกำหนดเวลา ให้พนักงานเมืองพัทยา ซึ่งนายกเมืองพัทยาแต่งตั้งมีอำนาจในการสอบสวนและมีฐานะเป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เมื่อทำการสอบสวนเสร็จให้ส่งรายงานการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการ เพื่อดำเนินคดีในศาลต่อไปโดยให้ถือว่ารายงานการสอบสวนนั้นเป็นสำนวนการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เงินค่าปรับให้เป็นรายได้ของเมืองพัทยา

3.13 พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2560

พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2560 ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2560 โดยมีเจตนารมณ์เพื่อควบคุมการปลูกสร้างอาคารหรือสิ่งอื่นใดลงไปใต้มัน้ำ ล้ำคลอง ทะเล ชายหาดสาธารณประโยชน์ เพื่อประโยชน์ในการรักษาลำน้ำสำหรับการพาณิชย์ การเกษตรกรรม และการป้องกันอุทกภัย

3.14 พระราชบัญญัติการจัดการทรัพยากร ค.ศ. 1991 (Resource Management Act 1991) ราชอาณาจักรนิวซีแลนด์

พระราชบัญญัติฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ควบคุมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติทุกอย่างของนิวซีแลนด์ให้เป็นไปอย่างยั่งยืนและเพียงพอต่อความต้องการของชนรุ่นหลัง พร้อมทั้งฟื้นฟูและหลีกเลี่ยงผลกระทบของการใช้ทรัพยากรที่เป็นภัยต่อสิ่งแวดล้อม จำกัดสิทธิของบุคคลในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น แม้ว่าจะเป็นเจ้าของที่ดินก็ไม่อาจใช้ที่ดินได้ตามอำเภอใจ อีกทั้งกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งอาจเรียกว่าเป็น “กฎหมายวิธปฏิบัติราชการทางปกครองด้านสิ่งแวดล้อม” ก็ว่าได้ ยังกำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องนำเอาประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศไปเป็นเงื่อนไขในการพิจารณาอนุญาตให้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ด้วย เช่น หากจะให้อนุญาตโครงการก่อสร้างต้องพิจารณาด้วยว่าโครงการดังกล่าวได้เตรียมรับมือกับปัญหาโลกร้อนแล้วหรือไม่ ปัญหาโลกร้อนจึงเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการอนุญาตใช้ทรัพยากรในราชอาณาจักรนิวซีแลนด์แล้ว การแก้ไขปัญหาโลกร้อนในนิวซีแลนด์ยังให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งเป็นหน่วยงานรัฐที่มีความใกล้ชิดกับพื้นที่มากที่สุด มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาโลกร้อนด้วย โดยกฎหมายกำหนดให้ต้องจัดทำแผนการรับมือกับโลกร้อนขึ้นใช้ ซึ่งกระทรวงสิ่งแวดล้อมจะเป็นผู้ให้การสนับสนุนข้อมูลเชิงลึกในการดำเนินการ และที่สำคัญ มีการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาโลกร้อนให้ประชาชนได้รับรู้อย่างกว้างขวางและแพร่หลาย เข้าถึงได้ง่าย ซึ่งทำให้ภาคประชาชนมีความรู้ และสามารถมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาโลกร้อนได้ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ปัญหาโลกร้อนรวมถึงปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ในนิวซีแลนด์จึงมีการจัดการอย่างเป็นระบบ มีกฎหมายที่กำหนดหน้าที่ของแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน ซึ่งไม่น่าแปลกใจเลยว่าธรรมชาติในนิวซีแลนด์ยังคงจะสวยงามต่อไปในอนาคต

3.15 ปฏิญญาริโอว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (The Rio Declaration on Environment and Development 1992)

ปฏิญญาริโอว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (The Rio Declaration on Environment and Development) ประกอบด้วยหลัก 27 ประการ เพื่อให้ประเทศต่าง ๆ มีสิทธิในการพัฒนารับผิดชอบในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สถาปนาความร่วมมือระหว่างประเทศที่เสมอภาคและประสานความร่วมมือระหว่างรัฐบาล ประชาชน และกลุ่มต่าง ๆ ของสังคม เพื่อให้ประชาชนมีชีวิตที่สมบูรณ์และสอดคล้องกับธรรมชาติ การพัฒนาในยุคปัจจุบันต้องไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาและทำลายสิ่งแวดล้อมของคนในอนาคต ทุกประเทศมีสิทธิอธิปไตยในทรัพยากรของตน แต่ต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดน ทุกประเทศใช้หลักการป้องกันไว้ล่วงหน้าเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและขจัดความยากจน ความเหลื่อมล้ำในมาตรฐานชีวิตของประชาชนในส่วนต่าง ๆ

ของโลก ทุกประเทศควรร่วมมือกันอนุรักษ์ คุ้มครองและฟื้นฟูระบบนิเวศโลก ประเทศที่พัฒนาแล้ว ควรลดและจัดการผลิตและการบริโภคที่มีนโยบายทางด้านประชากรที่เหมาะสมประชาชนควรมี ส่วนร่วมทางสิ่งแวดล้อมและมีความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม ทุกประเทศควรมีกฎหมาย สิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมระบบเศรษฐกิจเสรี ใช้หลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principle) เตือนภัยซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนความรู้และเทคโนโลยีส่งเสริมให้สตรี เยาวชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาที่ยั่งยืน และเคารพในกฎหมายระหว่างประเทศ และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ตามปฏิญญาริโอว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา